

414.ZENBAKIA- AZKOITIKO HERRI ALDIZKARIA -2021EKO-AZAROA

MAXIXATZEN

ZENBAKI HONEKIN BATERA

+ GUKA ALDIZKARIA

SAN JOSE EGOITZA

DUINTASUN BILA

erreforma integralak

dica

URRATEGI
INTERIORISMO
interiorismo

www.urrategiinteriorismo.com
Arriaga 27 Arriaga 9
20600 Eibar 20730 Aspetis

AZKOITIA - KALE NAOSUA

Etxebizitza ikaragarria Plaza Berrin

4 logela · 2 bainugela · 130m²

Salgai
290.000€

AZKOITIA - FLOREAGA BERRI PLAZA

Etxebizitza polita ikuspegi paregabeekin

3 logela · 1 bainugela · 87m²

Salgai
190.000€

AZKOITIA - ALTZIBAR ETORBIEA

Altzibar Etorbide sarreran, bista ederrekin etxebizitza

3 logela · 1 bainugela · 71m²

Salgai
130.000€

PLANO BERRIAK

IBAIONDO BERRI

Promozio berriko etxebizitzak

Salgai
Kontsultatu

MAXIXATZEN 414

2021EKO AZAROA

AZALEKO IRUDIAREN EGILEA:
ITXARO IRAETA

Aurkibidea

5	Iritzia Andoni Elduaien Soraluze
<i>Sarean saretuta</i>	40	Klik! Maialen Zabalza, zeramika
egilea
6	Hitz bitan Zaw Min Tun,
<i>Myanmartik Azkoitira bizitzera</i>	44	Iritzia Irene Elorza Gereño,
<i>2,65</i>
8	Izpiak eta hizkiak Ainhoa
Beristain, <i>Udazkena</i>	46	Euskara Miren Alberdi,
<i>Normaltasuna</i>
10	Iritzia Karmen Irizar Segurola,
<i>Eliztarren alde</i>
Imanol Elezgarai, <i>Deserrian</i>		
12	Erreportajea <i>Sistemaren zimurrak</i>		
20	Erreportajea <i>Elorjupeko</i>
<i>bizilagunak</i>		
23	Iritzia Joxe Ramon Aranbarri, Eta
orain, zer?		
24	Zakelmari		
26	Erretratua Txelu Fernandez,
Anaitasuna-Kakute Xake taldeko
presidentea		
30	Plazan bazan		
32	Akordatzan <i>Jaiotzatik bataiora</i>
<i>artekoak</i>		
35	Iritzi grafikoa Mikel Triviño		
36	Elkarriketa Itziar Urbiet, <i>organo-jotzailea</i>		

MAXIXATZEN

TOKIKOM

Argitaratzailea

Urolako Komunikazio Taldea
Koop. Elk.
Soreasu 1. 20730
AZPEITIA
943-85 36 17
maxixatzen@maxixatzen.eus
www.maxixatzen.eus

Erredaktoreburua

Ane Olaizola
Erredaktore taldea
Anartz Eizagirre
Andoni Elduaien
Ane Olaizola
Nerea Uranga

Diseinu arduraduna

Itxaro Iraeta
Publizitate arduraduna
Egoitz Azkoitia
Zenbaki honetako
kolaboratzaileak
Ainhoa Beristain
Karmen Irizar Segurola

Imanol Elezgarai
Joxe Ramon Aranbarri
Mikel Triviño
Gorka Larrañaga
Irene Elorza Gereño
Miren Alberdi
Xabi Aldalur

Administrazio

Inprimategia
Antza Inprimategia
(Lasarte-Oria)
Lege Gordailua:
SS-706/97
ISSN: 1137-8891
Tirada: 850 ale

PUBLIZITATEA

EGUZKI
belardenda
diestetika
kosmetika naturala

Kale Nagusia 67 943-50 34 47 AZKOITIA
Urbetarie 9 bis 943-15 00 23 AZPEITIA

Web proiektuak
Software ingeniariatza

elkarmedia()

info@elkarmedia.eus
943-85 06 74

e t k

Informatika Zerbitzuak
943-02 63 29
www.eskinforzestika.com

br

arkitekturaestudioa
santaklara kalea 35 | 943083487
www.brarkitektura.com

PB
Sport

Isakondo, 7 • 943-02 56 88
Kale Nagusia, 87 • 943-85 33 08
AZKOITIA

ttakun

NAGUSIA 81 • 943-08 30 32
www.tta-kun.com • azkoitia_ttakun@hotmail.com

Dean

Kale Nagusia, 41 • 943-10 52 62

ETXEZA TABERNA

Etxeza Etxea, Z/G • 943-85 20 31

artelan

Txedia Arango
Txedia Arango
Tel: 943 85 18 41
607 71 98 84

- Marrazkia
- Olio-pintura
- Akwarela
- Pastela-pintura
- Karto-maizakia
- Zeramika
- Plakalino
- Estulana

KATTAGORRI ARTEA

TALLER ARTISTIKOAK
OGUT ETA ARRASTALDEZ garte eta katekizteak

kattagorriarte@gmail.com
674335988
Zuatzola kafea, 2. Azkoitia

ALDAKO

SARE ETA INFORMATIKA
ZERBITZUAK

SAREAK, IRTEERAK ETA
ORDENAGAILU, MUGIKOR
ETA TABLET KONPOKETAK

Kale Nagusia, 46 • 20720 Azkoitia
Tel: 943-08 36 14 • 629 09 52 76
aldako.informatica@gmail.com

IBAIONDO BERRI
53 ETXEBIZITZA BERRI
www.aranbarri.com

ARANBARRI
ARQUITECTOS

Sarean saretuta

ANDONI ELDUAIEN SORALUZE

Jo du gaur ere iratzargailuak, eta gogo handirik gabe, baina zabaldu ditugu begiak. Ez dakit zein izan ohi den zuen eguneko lehen eginkizuna, baina nirea eskuko telefonoko iratzargailua desaktibatzea eta zer ordu den begiratzea izan ohi da, ohean beste minututxo batzuk egoteko aukerarik ba al dudan jakiteko. Telefonoa da goizean erabiltzen dudan lehen tresna eta oheratu arte ez naiz berarengandik aldentzen. Zorionez zein zoritxarrez, ezinbesteko elementua bihurtu dira sakeleko telefonoak gure bizitzetan.

Aurrekoan teknologien munduan lan egiten duen pertsona bat elkarriketatzeko aukera izan nuen, eta hark zioen sakelekoak ziurrenik desagertu egingo zirela urte gutxi barru. Zur eta lur gelditu nintzen hura entzutean, baina hotzean pentsatzean ondorioztatu nuen eskuko telefonoa bai, desager daitekeela, baina ez teknologia. Gaur egun, iraganean ezinezkoa ziruditen gauzak egiteko gai gara: bideo-deiak egin, ahots mezuak bidali, zure argazki bat beste norbaiti bidali... Eta nork daki zer egitera iritsiko garen etorkizunean teknologiaren bitartez.

Ez diot aurrea hartu nahi iristear dagoenari, baina, gaur egun, munduko biztanleen ehuneko handi batek du mugikor bat patrikan. Datuen arabera, batez beste, egunean 150 aldiz begiratzen diogu telefonoari. Zenbat minutu xahutzen ditugu, askotan alferrik, telefonoari begira? Ez da aspaldiko kontua, baina datu horien berri izan nuenetik, aitortu behar dut sakelekoa gutxiago erabiltzeko ahaleginetan nabilela.

Halere, ez da inolaz ere egiteko erraza; izan ere, zertarako erabiltzen dugu telefonoa gure egunerokoan? Erantzuna edozertarako da: iratzargailua aktibatzeke nahiz desaktibatzeke, ordua kontsultatzeko, edozein jolasetan parte hartzeko, bidaiatzeko, musika entzuteko, sare sozialen bidez lagunekin solasteko, prentsa zein liburuak irakurtzeko, zertarako behar ditugun ez jakin arren argazkiak eta bideoak egiteko, ordainketak egiteko, telebista ikusteko... Zerrenda ikaragarri luza nezakeen, egun ia guztia egin daiteke-eta eskuko telefonoarekin. Urte gutxi barru hori guztia eta gehiago egiteko aukera emango du teknologiak, hala nola etxean egon gabe etxeko lanak egiteko.

Egiteko guztiak sakeleko telefonora ari gara bideratzen; hobeto esanda, dagoeneko bideratu ditugu, eta ez dakit horrek zenbateraino mesedea egingo digun. Erraztasuna eta azkartasuna, teknologiari begirata behintzat, uztarri berean lotzen diren bi hitz dira. Ez gara ohartzen, ordea, telefonoarekin gauzak segundo batean eginagatik, presaka bizi garela egungo gizartean. Lehen ez al ginen lasaiago bizi? Teknologiaren saretik atera ezinda gaude, bere ertzen eta arriskuen artean harrapatuta. ■■■

**ZORIONEZ ZEIN
ZORITXARREZ,
EZINBESTEKO
ELEMENTUA BIHURTU
DA MUGIKORRA**

"Irla batekoa izanda, itsasoa eta arrantza falta ditut"

TESTUA ETA ARGAZKIA: NEREA URANGA

Myanmarko Batasunaren Errepublikako irla batekoa da Zaw Min Tun (1984). 2009ko urrian etorri zen Azkoitira bizitzera. "Emaztea eta biok Thailandian bizi ginen, eta lehenengo semearen zain geunden", dio. Hala, etorkizunean pentsatuta eta emaztea azkoitiarra izanda, semea jaio baino bi hilabete lehenago etorri ziren Azkoitira. "Hura izan zen Europara etorri nintzen aurreneko aldia". Azkoitia herri lasaia dela dio, eta jende jatorra eta irekia aurkitu duela bertan. Horrez gain, paletan jolastea oso gogoko du.

Myanmarko zein ingurutakoa zara?

Herrialdearen mendebaldean dagoen irla batekoa naiz, Manaung edo Cheduba izenez da ezaguna. Myanmarren zortzi etnia nagusi daude, eta haietako bat da gurea, Rakhine estatuko arakan etnia. Etnien artean desberdintasun ugari daude, eta batzuk estatuko armadarekin edota beren artean etengabeko gerran bizi dira. Myanmarreko egoera politikoa nahiko konplexua da.

Nolakoa da herrialdea?

Hain herrialde handia izanda, oso zaila da deskribatzea, toki bakoitzaren arabera denetik aurki daitekeelako: metropoli erraldoiak, banbuz egindako etxetxoak osatutako etxaldeak, tenplu ikusgarriak betetako lautadak, hondar zuridun hondartza paradisiakoak, basoen eta oihanen milaka hektarea... Gainera, urtarorearen arabera paisaia hemen baino nabarmenago aldatzen da.

Hango eta hemengo jendearen izateko modua desberdina al da?

Bai, desberdinak gara. Myanmartarrak hasieran hemengoak baino lotsatiagoak edo umilagoak direla esango nuke; esaterako, han kasu egiteko burua makurtzen dute, hemen, aldiz, altxatu. Huskeria bat da, baina horrelako detaile txikiak antzematen ditut. Han gehiengo budista da, horrek dakarren guztiarekin... Bestalde, ordea, bai hangoak eta bai hemengoak oso gertukoak eta leialak gara.

Zer sumatzen duzu faltan zure herrialdetik?

Topiko bat esango dut: janaria. Horrez gain, hango familiaren falta asko ere sumatzen dut. Hango festak eta ospakizunak ere ez ditut ahaztuta: egun hauetan [urriaren erdialdean] ospatzen ari diren Dharma eguna edo myanmartar urte berriko ur festa... Hango ezkontzak ere ederrak dira, herri osoak parte hartzen du ezkontzaren prestaketan eta ospakizunetan. Irla batekoa izanda, itsasoa eta arrantza ere faltan sumatzen ditut. Arrantzara hemen ere joaten naiz, baina noizko harrapatu ganorazko zerbait...

Sarri joaten al zara hara?

Ez, nahi baino gutxiago. Etorri ginenetik bi aldiz joan gara; hilabete edo gehiago pasatzera joaten gara, eta ez da erraza lanarekin konpontzea. Gainera, horren bidaia luzea izanda, oso garestia da gurea bezalako sei kideko familia batentzat.

COVID-19ak eragindako pandemiak asko eragin du Euskal Herrian. Nola bizi izan dute zure herrialdean?

Han hemen baino geroago hasi zien pandemia, baina egoera gogorra bizi izan dute, batik bat militarren estatu kolpearekin bat egin zuelako.

Azkoitiarren batek Myanmarrera bidaiatuko balu, zer bisitatzea gomendatuko zenioke?

Neguan joateko esango nioke, abenduan edo. Han ere negua da, eta egunez bero handia egin arren, gaez freskatu egiten du, eta lotarako erosoagoa da. Uztaila eta abuztua, berriz, euri garaia dira, eta garai nekezagoa da bidaiatzeko. Bisitatzeko lekuei buruz, berriz, Shwedagon pagoda ikustea gomendatuko nioke. Horrez gain, pagodaz betetako Bagan lautada kilometrikoa, Inle laku ikusgarria eta iparralderago trekkingak egiteko toki izugarria dago. Hondartza bikainak ere badaude: Ngapeli, adibidez. Pixka bat ausartagoi, ni bizi nintzen irla bisitatzeko esango nieke; bide turistikoetatik kanpo dago, eta hara iristea odisea bihur daiteke, gehienek ez dakitelako ingelesez eta kartel denak birmanieraz daudelako. Gogorra akaso, baina abentura ahaztezina izan liteke nire sorlekua bisitatzea. ■■■

Udazkena

ARGAZKIA ETA TESTUA: AINHOA BERISTAIN

Loreez maitemindu ginen, sustriak besarkatu beharrean.
Eta udazkena iritsi zenean, ez genekien zer egin. ■■■

Eliztarren alde

Bai, badakit sekulakoak eta bi egin dituela Elizak, badakit emakumeekin duen zorra kitatzetik urrun dagoela oso, badakit sarriegi lerratu dela botere politikoaren eta ekonomikoaren alde, baita zaila dela prentsak atera ohi duen zarata hutsalaren atzean ezer onik topatzea Elizan.

Eta hala ere, nik Elizarekin izan dudana harremana ona izan da beti. Egin dituen astakeria guztiak mahai gainean jarri eta zuzendu beharko lituzkeela argi dudana arren, bestelako ideiak eta bizipenak datozkit gogora Elizari buruz aritu naizen orotan.

Izan daiteke ikuspegi kritikoa landu gabe dudalako, izan daiteke, neuk hala uste ez arren, nahi dudanari bakarrik erreparatzea erabaki dudalako edo komeni zaidan ertzetik

bakarrik begiratzen diodalako Elizaren inguruko edozeri.

Ezetz esango nuke, ez dela horrelakorik. Eliza ulertzeko moduan dago gakoa, nire ustez. Horregatik idatzi dut izenburuan eliztarrak eta ez Eliza. Erakundea bera baino erakunde horretako pertsonei esker izan dut nik esperientzia ona Elizarekin. Oso jende interesgarria ezagutzeko modua izan dut; jende zuzena, jatorra, eta hain zuzenak eta hain jatorrak ez direnak ere bai, tarteka.

**ERAKUNDEA BERA
BAINO HANGO
PERTSONEI ESKER IZAN
DUT ESPERIENTZIA
ONA ELIZAREKIN**

Alde iluna ahaztu gabe, Elizaren barruan besteen bizimodua gozatu eta erraztu duen jendearen ekarpena azpimarratu nahiko nuke. Batzuekin harreman zuzena izan dut, besteei buruz irakurri egin dut edo beste norbaitek eman dit haien berri. Maxux Rekalde ezagutu eta harekin bazkari batzuk egiteko suertea izan dut, Joseba Rekalderen hitzaldi batzuk entzun izan ditut, Villa Betaniako mojek kontatuta dakit HIESaren aurreneko urteetan, beste inoren babesik ez zuten gaixoak hartzen zituztela etxean, nora joanik ez zutelako. Artean ez genekien nola kutsatzen zen eta ez genien gizarteko bazterrik bazterrenean ere tokirik uzten, baina moja haiek etxeko atea ireki zizkieten, galderarik egin gabe, trukean ezer eskatu gabe.

HAUXE BAI JENEROA!

ERREMATEA

IMANOL ELEZGARAI

Deserria

Aitortza bat egin beharrean nago. Aspertuta nagoenean, Google maps-en itsasoaren erdian galdurik dauden irlatxoak bilatzen jarduten dut noizbehinka. Argazkiak ikusiz, eta bizitza bertan nolakoa izango den imajinatuz. Arratsalde txepel batean Tristan da Cunha irlarekin egin nuen topo. 244 biztanle baino ez ditu, beste pertsona batengandik 2.173 kilometrotara bizi direnak. Mundutik urrunen dagoen lekua da Tristan da Cunha irla. Testu hau argitaratzerako bi hilabete pasatxo izango dira Osloa etorri nintzela, Norvegiako hiriburura, doktoregoa egiteko ikerketa egonaldi bat egitera. Hiriburu hotz baina abegitsu bat aurkitu dut Oslon, baina hala ere, batzuetan ezin dut alde batera utzi halako inguru galduren batean egotearen sentsazioa. Ez-leku baten sentitzen naiz.

Ehunka milaka pertsonen inguratuta nago hiriburu honetan, baina, aldi berean, bakarrik. Familia, lagun eta gertukoengandik bi mila kilometroa aurkitzen naiz. Uneren batean irudiren batek, usain batek, telefonoaren bestaldeko ahotsak edo espero gabeko Whatsapp mezu horrek, segundo batez, etxeratzen zaituen arte.

Eta dena ulertzen duzu: ez da non; norekin baizik. ■

Elkartasun sareak antolatzen hasi aurretik, jende mordoxka aritu da urte luzez Caritasen han eta hemen dauden arazoak leuntzeko lanean eta urteak dira gaitasun funtzional desberdina duen jendea Frater-en elkartzen dela.

Alde makurrena eta morbosoenak bakarrik erakusteko joera hain modan dagoen honetan, nekez ikusiko duzu horiei buruzko artikulu, erreportaje edo ikerketarik. Lastima da, munduko mina gozatzeko ahaleginek munduko miseriek bezain besteko tokia beharko lukete prentsan zein gure eguneroko hitz jardunetan. Horrek eliztarrei buruzko ikuspegi erreala goa emango luke batetik, eta urte luzez, jende askorentzako makulu izan direla ikusiko genuke bestetik.

Elizaren jarduna zuzitzeko modua izan daitekeela irudituko zaio baten bati, baina ikuspegi bakarra azaltzeak ikuspegi interesatua dela erakusten duela irizten diot, eta erakunde edo norbanakoa ertz bakarretik epaitzeko bidea errazten du. Elizak berak egin du hori maiz eta ikusi dugu zenbaterainoko jarrera bidegabeak sortu dituen. Hortik zerbait ikasi beharko genuke eta hanka-sartze bera ez egiten saiatu. Horretarako, ordea, Elizak sortzen digun espantutik haratago begiratu eta Elizaren inguruan dabilen jende interesgarri horri erreparatu beharko genioke.

Ez dakit, ordea, zenbateraino trebatuta gauden begirada kaleidoskopiko horretan, ezta gizarte bezala saiatu ere egin nahi dugun. ■

Sistemaren zimurrak

Azken hilabeteetan, kexu agertu dira, beste behin, langileak, egoiliarrak eta senideak, beharginek dituzten lan baldintzengatik, eta ondorioz, egoiliarrek jasotzen duten zerbitzuagatik. Mobilizazioen aurrean, arduradunak zenbait pauso ematen hasi direla nabarmendu dute langileek, baina oinarrian, egoerak gordina izaten jarraitzen duela azpimarratu dute hiru aldeek. Gipuzkoako Foru Aldundiaren Kabia fundazioaren barruan dago San Jose egoitza, eta Biharko enpresak kudeatzen du. Testua eta argazkiak: **Anartz Izagirre eta Ane Olaizola.**

E guzkiak San Jose egoitzaren ataria epeltzen du, eta giroa aprobetxatzen daude hainbat egoiliar, tertulian, paseoan edota egonean. Barruko egongelan, bakarren bat telebista ikusten ari da. Garbigailuz betetako orga batek garbitzaile bat lanean ari dela iradokitzen du, baina hutsik dago lehenengo solairuko korridorea. Sarrerako atean eta harreran ere ez da inor nabari. Maxixatzenek, han izan den tartean, behargin bakarrarekin egin du topo.

Egoitzako langile falta eta horiek dituzten lan baldintzak salatzekeo aldarrikapenak oihartzuna izan dute azken hilabeteetan herrian, eta auzi horri tiraka, egoitzan bizi duten egoera azaldu nahi izan Maxixatzenek. Horretarako, alde guztien ikuspegia bildu nahi izan du aldizkariak, baina San Jose egoitza kudeatzen duen Biharko enpresaren erantzunik ez du jaso.

"Anabasa izugarria izan da uda"

"Nekatuta eta estresatuta". Igaro duten udaren ostean, sentipen hori dute Ainara Caballero, Ana Caballero eta Ainhoa Larrañaga San Jose egoitzako langileek. Joan den uda "anabasa" izan dela adierazi dute hirurek, eta "oso gaizki" pasatu dutela. Ildo horretatik, "egoera jasanezina" salatzekeo elkarretaratzea egin zuten abuztuan langileek egoiliarrekin, senideekin eta dozenaka herritarrekin batera eliz atarian, eta mobilizazio haren ostean, "hunkitu" egin zirela nabarmendu du Larrañagak. Halaxe kontatu du bizitakoa: "Ez gara atera protestan hitzarmenagatik, herriko egoeragatik baizik. Udan erizain falta izan dugu, arduraduna ere falta izan zaigu egun batzuetan, eta guk egin behar izan ditugu haien lanak gure lanorduen barruan. Gure gain egon da dena, ez gaituzte ulertu, eta abandonatuta utzi gaituzte. Negarrez joaten ginen etxera, ez ginelako egin beharrekoa egitera iristen".

Udaz hitz egin badute ere, langileak aspalditik ari dira borrokan lan baldintza duinen alde, eta bereziki, ratioak aldatzekeo eskatzen dute. Anarentzat "arreta pertsonalizatuagoa" behar dute egoiliarrek: "Pertsona batekin lanean ari bazara, eta beste batek 'ba al duzu momentu bat?' galdetzen badizu, niri baietz esatea gustatuko litzaidake. Askotan hitz egitea besterik ez dute behar izaten, baina horretarako ere ez dugu astirik. Autonomoa den egoiliar bati, adibidez, 39 minutu soilik eskaintzen zaizkio egunean. Ez da erreala". Ildo beretik hitz egin du Ainarak ere: "Langile gehiago behar dira. Horixe da eskatu izan duguna eta eskatzen duguna. Udan ez ziguten kasurik egin, eta irailean hasi ziren egoeraz arduratzen. Lanetik atera eta pentsatzen duzu ezin izan duzula zure lana ondo egin. Amorrua ematen du horrek".

Egoitzaren arduradunak "egoera baloratzen" ari direla azaldu dute beharginek. "Orain etorri dira balorazioak egitera. Pasatu duguna eta gero, gu prest gaude zain egoteko", azaldu du Anak. Larrañagaren arabera, langileek udan egindako presioari esker joan dira egoera ikuskatzera: "Uda honetan mugitu izan ez bagina, agian okerrago

Ana Caballero, Ainhoa Larrañaga eta Ainara Caballero, egoitzako hiru langile.

egongo ginatekeen orain. Haien jarrera zerbait aldatu da. Dena den, beti ratioen aitzakia jartzen digute, eta ziur nago ratio horiek egiten dituenak ez dakiela egoeraz ezertxo ere. Pertsona bakoitza mundu bat da, eta, gainera, aldaketak jasan ditzake egoiliar batek denbora gutxian". Hirurak bat datoz kalitatezko zerbitzua eskaintzeko baliabiderik ez dutela esatean. Halaxe dio Larrañagak: "Kabiaren eskuorrian jartzen duena eskaini nahi dugu: arreta pertsonalizatua eta integrala. Eta horixe da, hain justu, falta dena, argi eta garbi".

Egoiliarrek, sarritan, lasai egoteko esaten dietela azaldu du Ainarak: "Uda honetan oso ondo ulertu gaituzte. Askok argi ikusten dute gertatzen dena sistemaren erruz pasatzen dela". Bat dator Larrañaga: "Lasai hartzeko eskatzen dizute, ez itotzeko, badakitela ez garela heltzen. Eta horrek sekulako lasaitasuna ematen dizu". Udal Gobernuako ordezkarien laguntzarik ez dutela izan salatu dute: "Baina ez orain bakarrik, pandemia garaian ere ez dira arduratu egoitzara igotzeaz", dio Anak. Oposizioko bi alderdiekin, berriz, harremanetan egon dira, eta haiekin elkartu izan dira egoera azaltzeko, baita Senideak plataformakoekin eta sindikatuetoako ordezkariekin ere.

Bestalde, Kabiak eta Azkoitiko Udalak irailean egin zuten bileran parte hartzea eskatu zuten egoiliarrek, langileek eta senideek, baina ukatu egin zieten aukera. "Esan ziguten guk arazoa enpresarekin genuela eta haiekin konpondu behar genuela; bilera hori ez zela horretarako", dio Anak. Hori dela eta, plazan elkarretaratzea egin zuten erabakia salatzeko, eta, guztira, 300 lagun inguru bildu ziren. Uda ostean, Biharko egiten ari den balorazioekin "esperantza" sortu zaiela nabarmendu du Anak: "Senideekin biltzen ari dira, baita egoiliarrekin ere. Orain arte ez da halakorik existitu. Egoera konpontzeko, interesgarriena sistema bera aldatzea izango litzateke, baina badakigu zaila dela hori. Egin ditzatela egin beharreko balorazioak, eta ondoren, guk geureak egingo ditugu".

"Duintasuna galdu dugu"

Langileen lan baldintzek zuzenean eragiten dute egoiliarrek jasotzen duten zerbitzuan, eta horren lekuko dira Manolo Larrañaga,

Inmaculada Lizarralde, Patxi Aranbarri, Koldo Campos eta Tere Cuende, San Josen bizi diren egoiliarretako bost. Egoitzan zer moduz dauden galdetuta, gehienek, oro har, atsekabez kontatu dute egunerokoan bizi dutena. Lizarralde da hitza hartzen lehena: "Sasoi batetik hona, zerbitzua asko jaitsi da, eta pena handia da. Ikusten dugu langileak ezin direla iritsi nahi duten guztia egitera. Orduan, gauza batzuk ez dituzte egiten, edo gaizki egiten dituzte". Guztiak bat datoz arazoaren muina langile falta dela esatean: "Batek baja hartzen badu, ez da ordezkorik hartzen".

Adierazi dutenez, gainera, erizainak eta medikuak ez dira egunero egoten egoitzan, eta beraz, haiek egoiliarrei banatu beharreko pilulak eta botikak erizain laguntzaileek ematen dizkiete. Horrek, maiz, hainbat arazo sortu izan dizkie. "Behin, hartu beharreko pilula bat falta zitzaidan. Langilea joan zen begiratzera, baina ezer ez. Gau hartan, pilula hura hartu gabe oheratu nintzen. Ez da kasu bakarra izan nirea. Izan ere, langile horiek ez dagozkien zereginetan ari dira", kontatu du Larrañagak. Gauetan, gainera, medikurik eta erizainik ez dela egoten diote. "Botikak irensteko unea arriskutsua izan daiteke haiek gainbegiratu gabe. Oso larria da ardura hori laguntzaileen gain uztea, erizainek dakitelako itotzen ari den hori bere onera ekartzen". Aranbarri da egoiliarren artean beteranoena; 22 urte daramatza han bizitzen, eta azken urteetan zerbitzua "eskastu" egin dela azpimarratu du. "Mojekin geundenean, esaterako, atezain bat genuen; orain, ez. Garai hartan, jatekoa ere hobe zen". Elkarrizketatuen arabera, "izoztutako janari asko" prestatzen dituzte otorduetarako.

Pertsona bakoitzak duen autonomia mailaren edota beharraren arabera, solairuetan dituzte banatuta egoiliarrak, eta bigarren solairuan daude behar handiena dutenak. Hain zuzen ere, solairu horretan ikus daiteke egoitzaren "errealitate gordinena", baita mingarriena ere: "18:00etatik 19:00etara bitartean, oraindik afaria emateko garaia ez denean, egoiliarrak gurpil aulkietan bata bestearen atzean pilotzen dituzte bigarren solairuko egongelan. Ilunabarrean, inork jaramonik egiten ez dion telebista ondoan dutela egoten dira... Irudi horrek bihotza puskatzen dizu", azaldu du Camposek.

"Zuzendaritzaren enpatia faltaren eraginez, oker asko egin dituzte", gaineratu du hark, eta jasotzen duten zerbitzuari dagokionez, zera gaineratu du Lizarralde: "Zalantzarik gabe, duintasuna galdu dugu".

"Aspaldi" da egoitzan musika entzuten ez dela, "norbaitek bere logelan jartzen ez badu, behintzat". Haien arabera, egoiliarren artean ere giroa hotza da azken boladan. "Guk genuen elkartasuna eta elkarrekin egoteko poz hura ez dago jada", azaldu du Lizarralde. Zentzu horretan, oso presente dute oraindik izurritearen eraginez bizi izan zuten egoera: "Egoitza itxi eta konfinamendua hasi zenean, egoiliarrok genuen osagai afektibo bakarra desagertu zen: familien eta gertuko enbaitak. Harremanetarako behar gehiago zegoen, baina langile gutxiago. Konfinamenduak eragin zuen egoiliar asko burua galtzen hastea, eta horren ondorioak orain ari gara ikusten", dio Camposek.

Izan ere, langile faltak askotariko ondorioak izan ditzake, eta leku guztietara "berandu eta suminduta" iristeak zuzenean eragin dezake langileen eta egoiliarren arteko harremanetan. "Tratuak lasaia goa behar du izan. Ez gara alde batetik bestera mugitzen garen objektuak,

**"EGOILIARROK GENUEN
ELKARTASUNA ETA
ELKARREKIN
EGOTeko POZ HURA
EZ DAGO JADA"**

**"BOTIKAK IRENSTeko
UNEA ARRISKUTSUA
IZAN DAITEKE
ERIZAINEK
GAINBEGIRATU GABE"**

Gaizka Larrañagak, Nagore Silvanek, Mari Karmen Elorzak, Lourdes Zumetak eta Luis Larrañagak San Jose egoitzan dituzte senideak.

pertsonak baizik. Hitz egiteko norbait edukitzea oso garrantzitsua da, osasuntsua".

"Ondo zainduta daudela jakin behar dugu"

Egoiliarren senideek ere kezka bizi dute beren gertuko egoera. Inmaculada Lizarralderen semea da Luis Larrañaga; Manolo Larrañagaren iloba, Gaizka Larrañaga; Nagore Silvanek, berriz, Maite Barriuso ama du egoitzan; Lourdes Zumetaren ama Ana Maria Aranburu ere han bizi da; eta Joakina Dierez egoiliarren iloba da Mari Karmen Elorza. Haiek adierazi dutenez, "urteetan" ari dira kudeatzaileei adierazten egoitzan zer "hutsune" dauden, baina izurriteak arazoa "agerian" utzi duela azpimarratu dute:

"Konfinamenduaren aurretik, senideok eta boluntarioak joaten ginen hara, eta bata besteari laguntzen genion. Horrek lan asko estaltzen zuen. Pandemiarekin, ordea, inork ezin zuenez hara joan, langileak bakarrik geratu ziren, eta ez ziren ezertara iristen".

Egoiliar bakoitzaren egoera oso desberdina da; batzuk autonomoak dira, baina beste batzuek laguntza behar dute jateko, janzteko edota garbitzeko. Zenbaitek, gainera, hitzez komunikatzeko gaitasuna galduta dute, Barriusok eta Aranburuk, kasu. Horien alabentzat, bereziki latzak izan dira izurritearen eraginez hartu zituzten neurriak, ezin izan zutelako haiekin komunikatu. Zumetak jakinarazi duenez, esaterako, lau hilabetez ez zuen bere amaren berririk izan:

"Konfinamenduan, esan ziguten astero egoitzak berak emango zigula gure senideen berri. Gutako inork oraindik ez dugu deirik jaso. Hori zuzendaritzari esan nionean, erantzun zidan bideodeiak egiten zirela egoiliarrekin. Baina nire amak ez du hitz egiten. Lau hilabetez nire amaren berririk gabe egon ostean, senideoi egoiliarrek ikusteko baimena eman ziguten. Ama bisitatzea joan baino egun batzuk lehenago deitu zidaten, esanez amak hamar kilo galdu zituela eta

prest egon nedin hura ikusterako". Senideekin harremanik ez edukitzeak eragin dien atsekabea "izugarritzkoa" izan da, eta zentzu horretan egoitzaren "kudeaketa traketsa" kritikatu dute: "Egoitzaren helburua izan da inor ez gaixotzea. Baina, zer modutara? Hori al da bizitzea?", esan du Elorzak. Luis Larrañaga: "Izurrite garaian, prest azaldu nintzen egoitzara joan eta egoiliarrei kanpoaldean buelta bat emateko, baina egoitzak esan zuen nahikoa jende bazegoela lanean. Gezurra. Arazoa da ez dutela nahi ikustea han zer dagoen. Zergatik? Negargura ematen duelako".

Hain zuzen, malkoei eustea ere zaila egiten zaie zenbait unetan senideei, maite dituzten horiek egoitzan nola dauden gogoratzean. Haien arabera, esaterako, "oso hotza" da senideak kanpora atera eta berriz han uzteko unea: "Bigarren solairura joaten zara [Barriuso han dago], eta guztiak han daude, altzarien moduan, geldirik, eta inor ez haiekin. Ama berriz han uztean, beti saiatzen zara norbaiti jakinarazten, baina ez da egoten inor", dio Silvanek. Oro har, denbora asko bakarrik pasatzen dutela gaineratu du Elorzak.

Senideek egoiliarak ikusten dituzten moduan ere antzematen da langile falta; esaterako, txukuntasun ezean. "Denborarik ez dagoenean gertatzen den moduan, ez ditugu txukun ikusten senideak. Askotan, arropetan orbanekin, ondo orraztu gabe, beste baten hortzak jarrita... ikusi izan ditugu", adierazi du Elorzak, eta Silvani ere gertatu zaio halakorik: "Hartu izan dut ama beste baten gorpil aulkian eta hildako baten arropak jantzita. Batzuetan, kokotsean purea duelako jakiten duzu zer jan duen. Eskuak zikin, poltsikoan goilara bat sartuta... tokatu izan zait".

Asko kezkatzen dieten beste kontu bat da kanpoaldean ere inor gutxi egoten dela egoiliarak zaintzen. Izan ere, aldapatsua da kanpoaldea, eta zenbait "susto" izan dituzte; beldur dira: "Badaude gorpil-aulkian beheko petrilarren edota autoen aurka jo dutenak. Guk ere harrapatu izan ditugu aldapan behera zihoazela".

Horrez gain, egoitza herrigunera eramatearen premia ere oso presente dute familiartekoei, eta beste behin, izurriteak arazoaren gordina erakutsi duela azpimarratu dute. "Inor ez zuten ikusten. Herrigunear egonda, gutxienez jendea ikusiko zuketen igarotzen. Lekuak asko esan nahi du; asko hitz egiten da herrian integratzeaz, baina hor daude, herriko girotik urrun", esan du Elorzak. "Zahartzaroa herrira eraman behar da; herriaren parte izan behar du".

Elkarriketatuek argi dute egoitzaren kudeaketaren atzean "negozioa" dagoela, eta enpresa pribatuek kudeatuko ez balute, zerbitzua "hobea" izango litzatekeela. "Egoitzak irabazirik ez balu eragingo, enpresek ez lituzkete hainbeste egoitza kudeatuko", dio Elorzak. Haien ustez, adinekoen egoitzek zerbitzu publikoa eta soziala behar dute izan. Gaizka Larrañaga: "Aldundiak azpikontratatu al luke Ogasuna? Ez dut uste. Egoitza Aldundiarena bada, langileak ere Aldundiarenak izan beharko lirateke, eta beharginekin eta ratioekin ditugun gorabehera horiek ez genituzke izango".

Etxean kalitatezko zaintza emateko baliabideak ez zituztelako dituzte gehienek senideak egoitzan. "Pentsatzen duzu egoitzan zaintza egoki bat izango dutela, zuk eman dieziokezuna baino hobea". Hain zuzen ere, horixe da senideen nahia. "Ondo zainduta daudela jakin behar dugu".

**"BADAUDE GURPIL
AULKIAN BEHEKO
PETRILAREN EDO
AUTOEN AURKA JO
DUTENAK"**

**"EGOITZA
ALDUNDIARENA BADA,
LANGILEAK ERE
HARENAK IZAN
BEHARKO LIRATEKE"**

Ana Zubizarreta, azkoitiarra, Kabiako asistentzia arloko arduraduna.

“SAN JOSE EGOITZAN PARTE HARTZE BATZORDEA ABIAN JARTZEKO ASMOA DAGO”

“ERABILTZAILEEN ARRETA HOBETZEKO, FISIOTERAPIA ETA PSIKOLOGO ZERBITZUA ZABALDU DIRA”

"ADIERAZITAKO KEZKEI ERANTZUN ZEHATZAK EMATEN ARI GARA"

San Jose egoitzako senideek, langileek eta egoiliarrek hainbat elkarretaratze egin dituzte "bizi duten egoera" salatzeko. Zer helarazi dizuete?

2021eko abuztuan, San Jose egoitzaren zerbitzuaren inguruko hainbat zalantzaren eta eskaeraren berri izan genuen. Hori dela eta, erabiltzaileei bilera bat egiteko proposatu genien, Kabia eta Biharko enpresak elkarlanean lantzen ari ziren proposamenak partekatzeko eta egoiliarrekin batera egokiak izan zitezkeen neurriak eta hobekuntzak adosteko. Zoritzarrez, gonbidapenari uko egin zioten, langileek eta senideek han parte hartzea eskatzen zutelako.

Senideei eta erabiltzaileei dagokienez, egoitzan parte hartze batzordea abian jartzeko asmoa dago. Horretarako, egoiliarrei eta senideei zuzendutako asebetetze inkestaz baliatu da enpresa, horrelako batzorde batean parte hartzeko zer interes duten ezagutzeko, eta hainbat senidek adierazi dute interesa. Batzorde hori oso bitarteko baliagarria izango da egoitzaren eta senideen nahiz egoiliarren arteko komunikazioa eta elkarlana hobetzeko. Bestetik, Kabiako kudeatzailea eta Asistentzia Arloko arduraduna ELAko eta LABeko eskualdeko ordezkarekin bildu dira, eta Biharkok langileekin hainbat bilera egin ditu antolakuntza hobetzeko asmoz.

Zer irtenbide ikusten diozue gatazkari?

Kabiaren ikuspegitik, jaso diren kezak eta iradokizunak bideratuta daudela uste dugu. Edozein eratarata ere, emandako urratsen jarraipen zuzena egingo dugu.

Udalarekin bildu zineten duela aste batzuk egoeraz hitz egiteko.

Emankorra izan al zen bilera?

Bilera eraginkorra izan zen eta gainontzeko ordezkari politikoek ere bilera positiboki baloratu zuten.

Konpromisorik hartu al zuten egoitzaren kudeaketaren ardura dutenek?

Bilera hartan, puntuz puntu landu ziren arazo iturri izan zitezkeen gaiak, eta Kabia zer-nolako irtenbideak ematen ari den azaldu zen. Gaiaren jarraipen estua egiten ari gara, eta alde guztiekin gaude harremanetan.

Langileek esaten dute ratioetan dagoela arazoa, baina erakundeek diote ratioak errespetatzen direla. Halere, langileek lan karga handia dutela salatzen dute.

Pandemiak eragin handia izan du adinekoen egoitzetan. Gainera, asko luzatu den egoera izan da, eta horrek, oro har gizartean, eta adinekoen egoitzetan bereziki, eragin handia izan du langileen animoan ere.

Kabiak ezagutzen al ditu egoiliarren eskaerak?

Konkretuki, adierazitako kezkei erantzun zehatzak ematen ari gara. Eraikinari eta haren mantentze lanei dagokienez, Kabiak hainbat inbertsio gauzatu eta bideratu ditu San Jose egoitzan, hala nola sarrerako ateen kontrola hobetzeko sistemak, oheak, UPSiaren egokitzapena, itzalkinak eta abar. Erabiltzaileen arreta hobetzeko, fisioterapia eta psikologo zerbitzua zabaldu dira, otorduei zuzenduriko proiektu bat abian jarri da eta Internetarako konexioak areagotuko dira, besteak beste.

"IRISGARITASUN ALTERNATIBEN LANKETA EGITEN ARI GARA"

Egoitzaren egoera dela eta, hainbat protesta egin dute egoiliarrek, langileek eta senideek. Haiekin hitz egiteko aukera izan al duzue?

Hitz egin dugu, ez kolektibo gisa hartuta, baina bai banaka. Gugana jo dute zuzenean edo taldeko zinegotzien bidez, eta zuzenean jaso dugu hainbaten informazioa. Uste dut horrelako gaietan zarata mediatikoak ez duela batere laguntzen. Hitz egin behar genuenekin hitz egin dugula uste dut, eta hitz egiten jarraituko dugu. Entzuten ditugu, eta esandakoak aintzat hartu ere bai. Ezin da esan informazioarik ez dugunik eta ez dugula hitz egin.

Bilerara joateko eskaera ukatu zien Kabiak langileei eta egoiliarrei. Nola interpretatzen duzue erabakia?

Bilera hura arrazoi bategatik deitu zen: EH Bilduk eta Azkoitia Baik egindako idatzari erantzuteko. Puntuz puntu eman ziren erantzun guztiak. Langileekin egon daitezkeen arazoak eztabaidatzeko edo mahaigaineratzeko beste foro edo topagune batzuk daude. Horrela azaldu zigun Aldundiak, eta errespetagarria dela deritzot.

Udalak zer egin dezake egoera bideratzeko?

Udalari ez dagokio langileen gatazkan sartzea; langileek eta enpresak beren artean hitz egin behar dute. Zerbitzuari dagokionez, zuzendu beharreko hainbat arazo bideratuta daude, edo bideratze bidean, batzuk epe luzeagoa eskatzen dutelako. Aldundiaren eta udalaren borondatea da egoiliarrek ahalik eta ondoen egotea. Horretan denok bat egiten dugu. Horrelako gai bat ezin da demagogia egiteko erabili, eta hori elikatzen dutenei elkarlanerako prestutasuna eta jarrera erakitzailea eskatu behar dizkiegu.

Udalak gertutik ezagutzen al du egoitzaren egoera zein den?

Zer da gertutik ezagutzea? Urtean hainbatetan joaten gara bertara, eta hainbat egoiliar pertsonalki ezagutzen ditugu. Gizarte Zerbitzuetatik ere jarraipena egiten da. Sasoi batean, udalaren eta herritarren edota zerbitzu publikoen erabiltzaileak ez ziren beharbada udaletxera gerturatuko. Orain, ez da halakorik gertatzen. Herritarrek badakite nora jo edozein arazoren aurrean, eta horrek hartu-emanak errazten eta arintzen ditu.

Senideen eta egoiliarren beste eskaera bat da egoitza herrigunera eramatea. Aurrerapenik egin al da bide horretan?

Oraingoz, aurretik esan dugunari eutsi beharra daukagu. Une honetan ezinezkoa da San Jose egoitza bere osotasunean herrigunera jaistea, besteak beste, ez dagoelako eraikin aproposik. Borondateak eta bideragarritasunak eskutik joan behar dute, eta kasu honetan, ez doaz bat.

Edonola ere, uste dut pandemian ikusi dela egoitzaren egungo kokapenak alde oso onak ere badituela. Kontuan hartu behar da egoiliarren profila. Gehiengo handi batek mendekotasun oso handia du, eta horretarako leku lasaia da hura; berdegune handia du eta egoiliarrek kanpora ateratzeko egoki dago.

Esan genuen, egoitza herrira ekarri ezin denez, irisgarritasuna hobetuta gerturatuko genuela herria egoitzara, eta emandako hitza betetzen ari gara. Irisgarritasun alternatiben lanketa egiten ari gara, eta aste gutxi barru izango dugu emaitza esku artean. ■■■■

Javier Zubizarreta, Azkoitiko alkatea

"UDALAREN ETA ALDUNDIAREN BORONDATEA DA EGOILIARRAK AHALIK ETA ONDOEN EGOTEA"

"ZUZENDU BEHARREKO HAINBAT ARAZO BIDERATUTA EDO BIDERATZE BIDEAN DAUDE"

Erlojupeko bizilagunak

San Martingo ermitarekin lotura estua dute Iñaki, Alberto, Antonio eta Itziar Sudupek; izan ere, haien etxeak su hartu zuenean hara joan ziren bizitzera. Egun, Antonio bizi da han bere emazte Milagros Zubizarretarekin, baina denek jarraitzen dute, gehiago edo gutxiago, hara joaten. Erlojupeko bizilagunak izan dira.

Testua eta argazkiak: **Anartz Izagirre.**

U rte luzez egindako ikerketek eta aurkikuntzek erakutsi dute balio historiko handiko erakina dela San Martin auzoko ermita, eta horren erakusle da, besteak beste, 1999. urtean eraiki zuten ondarelekua. Historia kontuak alde batera utzita, ordea, ezin da ukatu San Martingo erlojua eta ermita bera dagoen mendixka Azkoitiko leku enblematikoak direnik, eta azaroa gerturatu ahala, esanahi berezia hartzen du leku horrek hainbat herritarrentzat.

Piotar familiak ondo baino hobeto ezagutzen du inguru hori, ermitari itsatsita dagoen eraikinean bizi izan baitira denbora luzez. Antonio Sudupe (Azkoitia, 1962), Iñaki Sudupe (Azkoitia, 1960) eta Itziar Sudupe (Azkoitia, 1967) urteak dira bertan bizi ez direla, baina erdiko anaia Alberto Sudupe (Azkoitia, 1961) bertan bizi da oraindik bere emazte Milagros Zubizarretarekin (Azpeitia, 1963). San Martingo ermita dagoen mendixka asko maite dute lau anai-arrebek, baina oroitzapen gazi-gozoak ere badituzte leku hartan, ezinbestean joan behar izan baitzuten hara bizitzera.

Ermitan bizi aurretik, Azkoitiko Errebalean bizi ziren piotarrak amarekin batera, baina beren bizilekuaren aldameneko etxebizitzak su hartu zuen 80ko hamarkadan, eta ez behar horrek errotik aldatu zuen familia osoaren etorkizuna. Hala dio Antoniok: "Gure etxea hondamendi gisa izendatu zuten, eta esan ziguten handik atera egin beharko genuela. Beraz, gure etxea bota egin behar izan zuten, eta beste etxe bat errentan hartu genuen". Piotarren amak eta osabak ordaintzen zuten errenta, baina diote etxebizitza hura ez zegoela egoera onean: "Etxe hura gaizki zegoen, ez zuen ez dutxarik ez ezer. Hori dela eta, handik atera eta Julio Urkixo kalean beste bizileku bat

Ezkerretetik eskubira, Alberto, Mila, Iñaki, Antonio eta Itziar Sudupe.

alokatu genuen. Han egon ginen denboraldi batez". Eta orduan, Julio Urkixon bizitzen zeudela, eskaintza berri bat heldu zitzaien.

"Roman Sudupe zen garai hartan Azkoitiko alkatea, eta hasieran San Martingo etxe hau beste bikote bati eman zieten. Herrian baldintza txarretan zeuden familiei eskaintzen zieten hemen bizitzeko aukera, eta itxura denez, bikote hark zerbait gaizki egin zuen, eta azkenean ez zioten etxea eskaini", azaldu du Antoniok. Orduan, piotarren amarekin bildu zen alkatea, eta San Martinera bizitzera joan nahi al zuten galdetu zieten. "1984-85 urte inguruan izango zen. Ama zenarekin laurok hona etorri ginen bizitzera, eta ordutik, gure familia bizi izan da hemen". Beren ama 2000. urtean hil zen, Antoniok etxea utzi zuen andregaia topatu zuenean, Itziarrek ere bai, kanpoan egiten baitzuen lan, eta Iñakik, aurrerago, etxe bat erosi zuen herrigunean. Egun, beraz, Alberto eta bere emazte Milagros bizi dira San Martinen. "Horixe da gure historia", gehitu du Antoniok.

Iritsiera konplikatua

Lau anai-arrebak ondo baino hobeto gogoratzen dira traste guztiak hartu eta San Martinera bizitzera joan ziren uneaz. Hala dio Iñakik: "Aita Santua Loiolara etorri eta handik bizpahiru urtetara etorri ginen gu hona. Baina etxea ez zegoen orain dagoen moduan, e?". Baietz dio buruaz Itziarrek ere: "Gutxieneko konponketak egin genituen hemen; nik beti diodan moduan, etxe hau ez da gurea, eta edozer gerta daitekeenez...". Kontuak kontu, Antoniok gogoan du heldu zirenean zenbat lan egin behar izan zuten guztia ondo

jartzeko: "Oso zaharra zen etxea, eta altzariak erosi behar izan genituen. Auzotarrek ere asko lagundu ziguten: pottetarrek, mutrikutarrek...".

Piotarrentzat San Martinen bizitzea irtenbide bat izan bazen ere, beren etxea utzi behar izanaren arantza izan dute beti, Antonioren arabera: "Tristura handia genuen gure amaren eta aititeren etxea hondamendi deklaratu zutelako. Gauzak gaizki egin zituzten udaletxeak eta kontratistak; horregatik gelditu ginen kalean. Zortea izan genuen udala gero ondo portatu zelako gure amarekin etxe hau eskaini ziotenean. Gaur egun gauza bera gertatuko balitz, beste modu batean konponduko genukeen guztia, baina garai hartan...". Bestalde, azaroaren 11 egun seinalatua izan ohi da San Martin auzoan bizi diren herriarrentzat, eta are egun zirraragarriagoa da ermitan bertan bizi direnentzat, ehunka azkoitiar igotzen baitira hara dorreko kanpaia jotzera. Gertutik eta barrutik bizi dute usadio hori piotarrek, eta urtez urte pilatutako hamaika oroitzapen dituzte egun horri lotuta. Itziarrek, esaterako, aldiro ohitura bera mantentzen du: "Nire seme Jokin eta biok, urtero-urtero, kanpaia jotzera joaten gara lanera sartu aurretik". Antoniok anekdota bat ere badu gogoan: "San Martin egun batean arratsaldeko laurak arte egin nuen lo. Logela etxearen behealdean nuen, eta kanpaiekin ez nintzen ohartu ere egin. Izan ere, kanpaia kanpoan barruan baino askoz gehiago entzuten da". Baietz dio Zubizarretak ere: "Ni hona bizitzera etorri nintzen lehen gauean ez nuen lorik ere egin; orain, berriz, ohitu naiz kanpai hotsarekin".

Bizileku "onena"

Lau anai-arrebek diotenez, jendeak "herriko tokirik onenean" bizi izan direla esaten diete. Hala dio Itziarrek: "Bista ederrak daude hemendik. Andramaixetan, adibidez, jende asko etortzen da hona su artifisialak ikustera". Pandemia garaian ere, tabernak itxita zeudenean jende asko joaten zela dio Iñakik. Horrez gain, turistak ere gerturatu ohi dira ermitara. Albertok dio Azpeitiko sierbetako mojak ere joan zirela bisitan: "Esan zidaten: 'Ze pena ermita itxita egotea'. Eta nik esan nien erakutsiko niela. Oso gustura gelditu ziren". Izan ere, ermita urtean zehar itxita egon ohi da egun seinalatuetan izan ezik.

Egun, Alberto eta Milagros dira San Martingo ermitan bizi diren bakarrak, baina familia osoak oraindik ere lotura estua du lekuarekin. Iñaki, esaterako, egunero joaten da hara, eta Itziar nahiz Antonio ere sarri bertaraten dira, herrian bizi baitira. Hala dio Antoniok, barrez: "Ez komeni hona bueltatzea, andreak etxetik bota nauela esan nahiko luke horrek". Beren ama zenak ermita "asko" maite zuela diote, gustura bizi izan zela urte horietan guztietan. Horixe azpimarratu du Itziarrek, amaitzeko: "\Amaren espiritua hemen dago. Ilusio handiarekin etorri zen hona bizitzera, eta guk hemen jarraituko dugu. Amarentzat San Martin eguna ere oso berezia zen, eta guk, tradizioari eusten jarraituko dugu". Elkarrizketa amaitu eta ez da asko falta bostetako kanpaia entzuteko. Kanpai hotsak beste oroitzapen dituzte bertan piotarrek, eta argi dute kanpai hotsak entzuten jarraitu nahi dutela, bertatik, uzten dieten bitartean behinik behin". ■■■

**ANTONIOK GOGOAN DU
ZENBAT LAN EGIN
BEHAR IZAN ZUTEN
ETXEAN GUZTIA ONDO
JARTZEKO**

**LAU ANAI-ARREBEK
DIOTENEZ, JENDEAK
"HERRIKO TOKIRIK
ONENEAN" BIZI DIRELA
ESATEN DIETE**

Eta orain, zer?

JOXE RAMON ARANBARRI

2021eko urriaren 7an, 39/2021 dekretuaren bidez, Eusko Jaurlaritzak osasun larrialdia desaktibatu eta LABI desegin zuen. Eta orain, zer?

Ia 19 hilabete hauetan, organismo mikroskopiko batek gure bizitzak baldintzatu ditu, eta zein ahul eta kaltebera garen erakutsi digu. Azkoitian, urriaren 7ra arte, SARS-Cov-2ak 1.783 azkoitiar kutsatu ditu, biztanleriaren %14,87, hain zuzen, eta horietatik hamarrek bizitza galdu dute. 19 hilabete hauek zama eta gabezia handiko denbora luze bat izan dira denontzako, eta mikroorganismo horrek ohituta geundenaz bestelako portaerak eragin dizkigu.

Tamalez, Euskadin 450.000 pertsona, batez beste, daude COVID-19aren aurkako txertoa hartu gabe; horien artean txertoa onartu gabe duten 12 urtetik beherakoak eta txertatu nahi izan ez duten 20 eta 39 urte bitarteko jende multzoak daude, eta hori arazo bat izan daiteke. Baina baditugu itxaropenerako arrazoiak: Euskadiko 12 urtetik gorako biztanleriaren %90 inguru txertatuta gaude, eta datu epidemiologikoek pandemiaren okerre dagoeneko pasatu dela esaten digute.

Baina zuhurrak izaten jarraitu behar dugu. 19 hilabete hauetan jasan ditugu neurri murriztaile gehienak desagertzen joango dira, eta pixkanaka, 2020ko martxoaren 14a baino lehen bizi genuen normaltasunera itzuliko gara. Baina, aldi batean behintzat, luzaroan uste dut, aldaketak ere izango ditugu, osasun arloan, batez ere. Izan ere, pandemia guztiek aldaketak dakartzate eta oraingo hau ez da salbuespena izango. Pandemia baten erruz edo ondorioz, eskularruak hasi ziren odol-erazketetan erabiltzen, eta pandemia honetan, geratzeko etorri den elementu bat agertu da: maskara. Uste dut lehen exotikotzat ikusten genuen asiatarren maskara erabiltzea ez dugula hain exotiko ikusiko eta denbora asko igaroko dela esparru itxi batera edo osasun zentro batera hura gabe sartzeko. Orain arte, osasunaren arloan batez ere ebakuntza-geletan lan egiten zuten sendagile eta erizainek erabiltzen zituzten maskarak; hemendik aurrera, zalantzarik ez dut osasun zentro bat zapaltzen dugun guztiok maskara erabili beharko dugula, ikusi baita oso tresna erabilgarria dela arnas kutsadurak saihesteko.

Honela hasten den irratiko programa bat dago: *tunela erabateko iluntasunean dagoenean, bakarrik itzul daiteke argia berriro*. Egungo pandemiaren erabateko iluntasuna gainditu dugula eta tunelaren amaieran argia ikusten ari garela uste dut. Baina bizi izan duguna bizita, behar bezain zuhurrak eta helduak izan beharko genuke, argi honek liluratu ez gaitzan, normaltasunera itzultzearen pozak ez baikaitu zuhurtziaren zentzu arduratsua galtzera eman behar, koronabirusa gure artean geratzeko etorri baita. ■■■

**NORMALTASUNERA
ITZULIKO GARA, BAINA
ALDI BATEAN
BEHINTZAT, ALDAKETAK
ERE IZANGO DITUGU**

Floreaiga
SALESTARRAK KASTETXEA
FAMILIAK ETA IKASTETXEA,
BAT EGINDA HEZTEN
KONFIANTZAREN PEDAGOGIA
*Zatoz, ezagutu gaitzazu
bestak zurentzako salestaren
giltze konfiantza dagoelako!*

komatz z/g-AZKOITIA
943-85 32 43 • floreaiga@floreaiga.eus
www.floreaiga.eus

ZERBER

BURDINDEGIA

BEHAR DUZUNERAKO ALOR GUZTITAKO GAIAK AURKITUKO DITUZU
GURE BURDINGIAN: INDUSTRIA, ELEKTRIZTATEA, MARGOLARITZA, ETXEA,
ITURGINTZA, BIKOLAJEA ETA ABARREKO TRESNERIA, HALA NOLA,
TORLOJUAK, ERRODMENDUAK, SARRAILAK, GILTZAK, ETA ABAR...

ZERBERREN
"ZER BER ETA HURAXE"

NAGUSIA, 38 • 20720 AZKOITIA • 938 35 01 25
www.ferreteriazerber.com

OBPARTSOKARI
SANDWICHAK ETA HANBUROEDAK
ENTZALAK
PAZDAR
GARRAGARDO ETA ARDO ESKANTZA ZABALA
TERRIAZA HANDIA ZUZENIKO EMANALDIAK

KALE NAGUSIA, 68 • 943-85 12 75

ARTISAU PIZAK
ENTZALAK
PINTURAK
PLATER KONJUNTUAK
RAGOKI
GOTARTEROKI
ARDO ESKANTZA ZABALA
SOMU ETA ANGI ENJO
PAREGABEAK
LARIKINGATETAN DE DIJ ATTEPERITA

KALE NAGUSIA, 55 • 943-85 13 19

**JARRI
HEMEN
ZURE
RAGARKIA!**

Non dago Zakelmari?

Urriko Maxixatzen aldizkarian Zakelmari non ezkutatuta zegoen asmatu behar zen: 23. orrialdean zegoen ezkutatuta. Lehiaketan parte hartu duten Maxixatzeneko bazkideen artean zozketa egin ondoren, irabazlea Maria Angeles Egibar bazkidea izan da, eta Ogi Berri okindegiaren zortzi lagunentzako tarta irabazi du. Datorren hilean, Herrixen elkartearen 50 euroko txekia zozkatuko du Maxixatzenek Zakelmari aurkitzen dutenen artean. Bidali erantzuna azaroaren 19a baino lehen, Kultur Etxeko postontzira edo maxixatzen@maxixatzen.eus helbide elektronikora.

ANBULATORIOAREN ONDOAN

KAFETEGI HANDIA DUGU: urtebetetze-ospakizunak, gosariak, meriendak, errazioak, pintxo potea asteazkenetan, txokolatea txurroekin eta terraza zabala.

ESKANTZA ZABALA: ogiak, opilak, gozoak, etab.

JAUSORO AUZUNEA, 5 behe • 20720 AZKOITIA • tel. 943-08 34 54
FACEBOOKa OGI BERRI AZKOITIA GOXO GOXO

7.ZENBAKIA-2021-AZAROA

GUKA

UDANE JUARISTI ETA BARBARA STAMMEL

**SORTZAILEEN
DIRDIRA**

Euskararen plaza gara,
herriaren irudia eta
komunitatearen ahotsa

**HEDABIDEKIN
ERE BAI**

MAITEMINDU GAITEZEN

ARITZ MUTIOZABAL

"Artista batek ez du sekula beste artista batez maitemindu behar". Marina Abramovic arte-sortzaile serbiarraren baieztapen irmoak zentzua izan dezake bide propioa bilatu nahian dabilenarentzat, baina gustuko erreferentziei muzin egitea edo aitzindarien iturrietatik ez edatea kasik ezinezkoa izaten da. Arazoa da, konturatu gabe, edo horretarako kontzientziarik ez dugulako, ikuspegi matxista gailentzen zaigula etengabe, eta erreferentzia artistikoak zerrendarazten hasten garen aldiro gizonezkoak ateratzen zaizkigula perretxikoak bezala: Van Gogh, Picasso, Oteiza, Basquiat, Pollock, Velazquez, Da Vinci, Monet, Rodin, Rubens, Duchamp, Cezanne... *Ze esan duk? Emakumezkoak ez?*

Avignongo neskatilak, besorik gabeko Miloko Venusa, maja jantzita eta biluzik, soineko deserosoz jantzitako Meninak, Marilyn Monroe eta Liz Taylorren serigrafiak, biolontxelo bizkarreko emakumea... Mo-

delo izateko hamaika abagune eman zaie, objektu bezala mi-
retsia. Baina begi ere izan dira eta badira, garaian garaiko begi kritiko-sozialak, eta iraultza artistikoetan ere parte hartu duten arren, dominek bular iletuetan bukatu izan dute beti. Dagokien aitortza barrunbeetan zokoratu dute: gizarteko beste esparru guztietan gertatu den istorio eta historia bera errepikatu da artean ere.

Oraintsu, Bilboko Guggenheim museoak *Emakumeak abstrakzio*gile erakusketa interesantea ireki du, Parisko Pompidou Zentroarekin elkarlanean. Bertan, 110 emakumezko artistaren 400 lan abstraktu baino gehiago bildu dituzte, 1860ko hamarkadatik 1980ko hamarkadara artekoak. Aurkezpen egunean, Pompidou zentroko arte arduradun Christine Macelek nabarmendu zuen arteak ez duela sexurik, baina artistek bai, eta "ikusezintasunak arrazoi soziologikoak" dituela.

Sonia Delaunay-Terk, Anni Albers, Louise Bourgeois, Judy Chicago, Lygia Clark, Alexandra Exter, Lee Krasner, Gret

Palucca, Olga Rozanova, Sophie Taeuber-Arp, Atsuko Tanaka, Liubov Popova... Guggenheimen ikusgai dauden artistetako batzuk dira. Agian, iritzi publikoarentzat –gizarte eredu honentzat– ezezagunak dira, baina geure baitan osatzeke dugun artearen historia lantzen hasteko oso baliagarriak. Tartean, gainera, bi euskal artistaren obra bana jaso dituzte: Esther Ferrer eta Elena Asin-senak.

Askotan, ordea, ez dugu urrutira joan beharrik etxean ditugun talentuez ohartzeko. Ez dugu zertan utzi denbora iragaten, atzerriko izendapen batek aitortza egiten dien arte itxaron, geure artistek duten mailaz harro sentitzeko: Zuhar Iruretagoiena, Udane Juaristi, Jone Saizar, Aran Santamaria, Barbara Stammel, Malen Agirre, Ainize Txopitea, Maite Unzurrunzaga, Malen Aménabar... Bakoitza bere esparruan, bere jakin-min eta interesekin, kontuan hartzeko proposamenak lantzen ari da. Maitemindu gaitezen beraz haietaz, maitemindu gaitezen haien sormenaz. ■

Argitaratzailea: Urolako

Komunikazio Taldea

Zuzendaria: Onintza Lete Arrieta

Tirada: 4.700 ale

Enpresa laguntzaileak:

DANOBATGROUP

KONPLIZEAK

Barbara Stammel eta Udane Juaristi

Barrura begiratzeko erretratuen aurrean eseri da Barbara Stammel. Udane Juaristi, berriz, kanpora begiratzeko leihoak diruditen margolanen aldamenean. Itxura batera, oso artista ezberdinak dirudite, eta haien emaitzak horren erakusle dira. Dena dela, uste baino gehiago dute komunean, batez ere, arte-sorkuntza hizpide badute.

Testua: **Aritz Mutiozabal**. Argazkiak: **Arnaitz Rubio Aprea**.

Getariako herrigunea atzean utzita, San Prudentzio bideak gora egiten du. Sigi-saga urbanoak mahastietako lur koloreekin uztartzen dira autoan aurrera egin ahala. *Aizpurua txakolina* kartela jartzen duen tokia da bidegurutzea: ezkerretara harturta dago Barbara Stammelen estudioa. Anfitrioio onak bezala, harrera egitera atera da, eta haren atzetik Udane Juaristi ere bai. Bi belaunaldi ezberdinetako artistak dira, baina biak ala biak margolariak dira, eta biek ala biek sentsibiltate bera partekatzen dute artearekiko. Barbara Stammel alemaniarra da (Soecking, 1960), baina 25 urte baino gehiago daramatza Getarian bizitzen, eta azken urteetan sona handia lortu du bere aurpegi piktoriko nabarrekin. Hiri-paisaien ildotik jo du batez ere Udane Juaristik (Azkoitia, 1985) bere margolanetan, eta ikusgarriak dira han eta hemen iru-

dikatu dituen mural erraldoiak, artea kalera eramanda; urrutira joan gabe, adibidez, duela hilabete batzuk Getarian bertan egindako saregileena. Hain justu ere, lan horren harira sortu zen bi gonbidatuak elkarrekin solasean esertzearen ideia: azkoitiarra murala margotzen ari zen portuan, eta getariarrak liluratuta begiratzen zion. Hamabost urte badira elkar eza-gutzen dutena, eta beraien begi argiek eta irribar garbiek ez dute gezurrik esaten: elkar miresten dute. Hitzordura beraien hainbat margolan ekarri dituzte, eta zintzotasunez analizatu dituzte. Laudorioak baino ez dituzte izan bata bestearen lanekiko, egin duten eta urratzen ari diren ibilbideagatik. Konplizitatea arnasten da haien artean.

Estudio edo tailer batean gaude, zehazki, Barbararen arte laborategian. Virginia Wool-

fek aldarrikatzen zuen gela propio hori bezala, artista bakoitzak ezinbestekoa du espazio finko bat sortzeko?

Udane Juaristi: Oso inportantea iruditzen zait niri behintzat. Azkenean, zeure txokoa eduki behar duzu horrelako artelan handiak egiteko, horma askorekin eta dena zeure gustura jarrita, atseginez lan egiteko.

Barbara Stammel: Baita intimitatean aritzeko ere. Inork ez du ikusten zertan ari zaren, zeuk erabakitzen duzun arte noiz jarri jendaurrean. Baina zuk, Udane, kalean jarduten duzu lanean, eta nik ezingo nuke hori egin. Niretzako amesgaiztoa litzateke.

U.J.: Bai, ez da gauza bera zuk bake-bakean lan egitea ala mural bat edo pintaketa bat kalean egitea, jendea begira duzula. Pixka bat alde batera utzi behar duzu faktore hori hor dagoela.

Zerbait sortzen ari zaretenean, zeuen burbuila barruan isolatzen zaretan horietakoak al zarete? Ala gustuko duzue norbaitek argibideren bat ematea?

B.S.: Niri ez zait gustatzen iritzirik jasotzea hasieran. Obra nahiko bukatuta dagoela irizten diodanean, orduan semeari eskatzen dizkiot aholkuak. Senarrari, ordean, ez. Hark beti esaten dit margolana ez ukitzeko gehiago, egindakoa ondo dagoela, eta horrek nolabait geldirarazi egiten nau.

U.J.: Galdetzen diozun pertsonaren arabera; batzuetan baldintzatu egiten zaitu. Nik ere neure kasa egiten dut lan hasieran, baina gero gustuko dut jendeari galdetzea. Jakina, jasotzen duzun erantzunaren arabera, agian aldaketak egiten dituzu ala ez.

Oker ez banago, bada elementu inportante bat biok abiapuntutzat hartzen duzuen pintzelekin jolasean hasi aurretik, eta hori argazkia da.

Udane: Hala da. Nik buruz ez dut ezer ere egiten. Argazki bat edo batzuen bitartez hasten naiz lanean. Beti erreferentzia bat eduki behar dut.

B.S.: Nik bietara egiten dut. Margolan batzuetan argazkietatik oinarritzen naiz, baina beste batzuetan, aldiz, buru barruan ditudan irudietatik abiatzen naiz.

Bertigorik ematen al dizue oihal zuri batek?

B.S.: Batere ez; margotzen hasteko gogoia sartzen zait.

U.J.: Niri ere gauza bera gertatzen zait. Bertigorik ez dit ematen. Niretzako zoragarria da mihise zuri batzuk edukitzea. Gauza berri bat egiteko irrika sartzen zait. Sekulako motibazioa ematen dit.

B.S.: Garrantzitsuena oihalaren tamaina izaten da. Zentimetro bat gehiegi baldin badauka, zaila izaten da ongi biribiltzea. Izan ere, barruko irudia buruan daukazu, eta badakizu jada nola izan behar duen. Baina oihal zuri bat...

U.J.: Ederra da, ederra. Zenbat eta mihise gehiago izan, orduan eta gogo gehiago dituzu ideia diferenteak lantzeko.

Inspirazioak lanean harrapatu behar zaituela dio esanak. Baina lanean ez zaudetenean ere etortzen al zaizkizue irudiak burura? Zentzu horretan, etengabe ari al zarete sortzen?

U.J.: Nik uste dut etengabeko jarduna dela. Egunerokotasunean, lanean egon ez arren ere, burua martxan izaten dut; izatez, kalea izaten da nire inspirazio iturria. Eguna joan eta etorri, "hau eta bestea egingo dut" izaten dut buruan.

B.S.: Gero, koadro batek irtenbide ugari ematen dizkizu, baina azkenean, soluzio bakarra aukeratu ahal duzu. Nolanahi ere, beste irtenbide horietatik ateratzen dira gerorako milaka koadro.

U.J.: Hori da! Azkenean, ideia ezberdinak ateratzen dira prozesuan zehar.

Sormena ez da amaitzen?

U.J.: Momentuz, ez!

B.S.: Posible da erakusketa bat egin ondoren zulo bat sentitzea zeure baitan, eta orduan, sormena ez da ateratzen. Agian, hilabete bat edo irauten du.

U.J.: Bai, izaten dira une horiek, inspirazioa nondik atera ez dakizunak. Baina, tira, beti sortzen da zeozero gero.

Orduan, hustualdiak badira. Une horiek tragikoak al dira?

U.J.: Ez nuke esango tragikoak direnik, baina nahi duzu zerbait atera, eta sortzen zaizu hala-ko egonezina.

B.S.: Lehen gehiago kezkatzen ninduen halako une batek; gaur egun, jada ez. Badakit zerbait etorriko dela lehenago edo geroago, eta azken

“Normalean, zu zeu zoaz erakusketa ikustera, baina nire proposamenetan, aldiz, koadroek begiratzen zaituzte”

boladan zain geratzen naiz. Koadro baten prozesuan nagoenean ere, momentu batean ezer etortzen ez bazait, itxaroten geratzen naiz: egunero begiratzen diot margolanari, eta unea iristen denean jarraitzen dut.

U.J.: Itxaroten jakite hori inportantea da. Askotan begira eta begira zaude, baina begira egonagatik ez da soluzionatzen. Agian, denbora behar duzu, egunak pasatzen utzi, ideia hori etortzeko.

B.S.: Eta denbora bat pasatzen denean, ezberdin ikusten duzu obra.

Barbararen azken urteetako margolan gehienak aurpegiak dira, eta Udanerenak, nagusiki, hiri paisaiak, nahiz eta pertsonak ere ageri diren. Nolabait definitze aldera, Barbararenak barrura begiratzeko ispiluak dira eta Udanerenak kanpora begiratzeko leihoak. Zuek nola ikusten duzue?

U.J. eta B.S.: Polita da diozuna!

U.J.: Ez naiz sekula horretan pentsatzen jarri, baina interesantea iruditu zait. Barbararenekin erabat ados nago. Izan ere, oso gardenak diren obrak dira, eta oso barrutik irtendakoak. Niri mordoa gustatzen zait egiten duena, nola den horren ausarta.

B.S.: Udane, zure margolanari begira jarrita, konturatzen naiz ez duzula ia-ia ezer jartzen. Puntu batzuk baino ez dira, eta puntu gutxi horiekin jada dena esanda dago. Bisturiarekin eginiko lana da zurea, benetan zehatza. Azkenean, norbere begiak ematen dio irudiari forma.

U.J.: Pasatzen zaidana da gauzak egiten noan heinean erabakitzen dudala jada ondo dagoela. Zaila da gelditzea, eta a tsegin dut gauzak bozeto moduan edo bukatzeke uztea. Askotan, estutzen ari zarenean, gorpuzak "honaino" esaten dit, eta barrutik ateratzen zaidan zerbait da.

B.S.: Arte bat da jakitea noiz laga eta noiz jarraitu margotzen. Askotan, gehiegi egiten dugu.

U.J.: Erraza da maiz segi eta segi aritzea, eta askotan prozesua bera politagoa da. Horregatik, interesantea izaten da argazkiak ateratzea, ikusteko zer-nolako bilakaera izaten ari den. Oro har, ez da erraza bide hori.

Deigarria egiten da zeinen sarkorrak diren Barbararen aurpegietako begiak, ia beldurtzeko adinakoak, eta Udaneren lanetan, berriz, pertsonak askotan nola bizkarrez dauden edo albo batera begiratzen duten, ikuslearekiko kontaktua ekidin nahian. Zuen izaera agertzen dute?

U.J.: Nik uste dut artelan bat norbere ispilu handi bat dela, eta, azkenean, artista bat biluztu bezala egiten dela. Barbararen kasuan, oso ausarta dela iruditzen zait, bere margolanetan dena azaltzen duelako. Horrelako aurpegi bat aurkezten duenean, aurrez aurre eta begi horiekin, dena adierazten du. Nire kasuan, hori guztia kamuflatuago geratzen da. Agian izan daiteke beldur batengatik. Nik pentsatzen dut askotan muralak egiten ditudanean-eta kaleko jendea gehiago identifikatzeko dela. Margotzen ditudan pertsonaiak anonimoak

dira, eta bizkarrez egonda, edozein izan daitekeela iradokitzen dut.

B.S.: Gizakiaren arintasuna ere igortzen dute zure lanek. Eszena horretan sartzera gonbidatzen zaitu, eta koadro honetako [koadro bat seinalatuz] pertsona niretzako zu zeu zara, Udane.

U.J.: Ni izan naiteke, edo beste edozein.

B.S.: Margolanak barrura sartzera gonbidatzen zaitu.

U.J.: Interesgarria da jakitea zer ikusten duten beste pertsonak zure lanetan, askotan ez baituzu pentsatzen zer egiten ari zaren. Azkenean, inkontzienteki ateratzen zaizkizun gauzak dira, eta gauza ederra da gero besteen ekarpenak jasotzea.

Eta, Barbara, zure begirada piktoriko horiek nondik datoz?

B.S.: Zinematik-edo... Gaur egun, horrelako aurpegi handiak edozein lekutan aurki ditza-kegu, ez da hain berezia, hirietan ikusten baitira iragarkiak, eta denak handiak dira. Bestalde, besteari zuzen begiratzeko behar bat sentitzen dut; lehen gehiago izaten nuen, orain joan egiten zait pixka bat. Interesgarria egiten zitzaidan koadro batek publikoari zuzenean begiratzea, hau da, dinamika iraultzea. Normalean, zu zeu zoaz erakusketa ikustera, baina nire proposamenetan, aldiz, koadroek begiratzen zaituzte.

Koloreei dagokionez, marroiak nagusitzen dira.

B.S.: Nik pigmentuekin egiten dut batez ere lan, eta lurra erabiltzen ditut margotzeko: lur gorriak, marroiak, urdinak...

U.J.: Oso organikoak direla edo naturarekin erlazio handia dutela dirudi.

B.S.: Gehienak lurreko hautsak dira, bai.

Zure lanetan, Udane, kolore biziak antzematen dira. Bizipoz gehiago dute, beharbada.

U.J.: Fosforito gehiago erabiltzen ditut, baina ez dakit bizipoza den. Momentu hauetan kolore horiek ateratzen zaizkit margotzerakoan. Sasoi batean kolore ilunagoak erabiltzen nituen, eta uste dut hori aldatzen joaten dela norberaren beharraren arabera. Egia da kolore bizi horiekin nabilela, baina argi-itzalak ere gustatzen zaizkit; argiak nola jotzen duen eta hori

“Artelan bat norbere ispilu handi bat da, eta, azkenean, artista biluztu bezala egiten da”

jasotzea, alegia. Bestalde, zuri-beltza ere gogoko dut, lehengo argazkiak jasotzea eta irudi koloretsuekin txertatzea. Kontraste hori bilatu nahi izaten dut.

Artista bakoitzak errealtatea interpretatzeko bere sentsibiltatea du. Hori berezkoa da, bilatu egin behar du, hezi...?

U.J.: Nik uste dut norberari irteten zaiona dela. Baina inportanteena da irteten den hori zurea izatea, horrek egiten baitzaitu azkenean berezi.

B.S.: Hori guztia pentsatu gabe gertatzen da, gainera.

Baina kontuan izan behar da zuek arte ikasketak dituzuela, ezta?

U.J.: Jakina, hori ere garrantzitsua da. Aurrez ikasketak egin ditugu, eta horregatik dakigu horrela margotzen, baina sentsibiltate hori berezkoa izaten da. Alde batetik, ikasten du-

zuna dago, eta bestetik, barrutik ateratzen zaizuna.

B.S.: Horretaz aparte, osatzen duzun ibilbidea dago, eta lan honetan hartzen duzun esperientzia.

Estilo zehatz bati lotuta geratzeko beldur al zarete, ala iruditzen zaizue horrek egiten duela aparteko artista bat?

U.J.: Katalogatuta geratzeari beldurrik ez diot. Margolan bati nirea dela antzematen diotenean, hori seinale ona dela uste dut. Azkenean, zuk artista modura ezaugarri batzuk dituzu eta jendeak zu horiengatik ezagutzea ona da. Kontua da nik hiri-paisaia bakarrik ez dudala margotzen, eta azkenaldian abstrakturantz doazen ideia batzuk lantzeko beharra sentitu dudala. Barbararen antzera, libreago aritzeko nahia,

alegia. Emaizta diferente horrekin erakusketa bat egin nuen, eta jende batek esaten zidan hor aurkeztutakoa ez zela nirea. Emandako aldaketa arraroa egiten zitzaion, baina nireak dira beste ikuspegi batetik landuak izan arren. Beraz, hor nabil lanean, baina oraindik ez dut guztiz neregianatu estilo hori.

B.S.: Baina erabat ezberdinak ez dira. Nik uste dut egindako bidea gerora ikusiko dela; orduan ikusiko da bere lanean emandako aldaketak eta izandako interesak. Niretzat ere ez da arazo bat, ez nau kezkatzen katalogatzearen kontu horrek. Nahi baldin badut beste edozer gauza margotzen has naiteke berehala, baina berezko aldaketa pixkanaka-pixkanaka etorriko da, eta ez egun batetik bestera. Hala ere, nahi dut aldaketa bat eduki urteen poderioz.

U.J.: Eta aurpegiekin jarraitu arren, aldaketak izango dira prozesuan: margotzeko moduan, trazuetan... Garapena beti egongo da.

Eta publikoari buruz zer iritzi duzue? Uste duzue publikoak orokorrean artearekiko sentsibilitatea baduela, ala zentzu horretan asko dago egiteko?

B.S.: Denetarik dago. Batzuk oso zaleak dira, eta beste batzuk ez. Batzuek dio-

te egiten duguna txorakeria bat dela.

U.J.: Askotariko ikuspuntuak daude, baina, oro har, hurbiltzen zaizunak kritika positiboa egiten dizu. Normalean, jendea ez da gauza txarrak esaten hasten, nahiz eta badiren salbuespenak.

Eskualdean, adibidez, badira hainbat erakusketa areto eta arte espazio, eta askotan nahiko hutsak egoten dira publikoari dago-kionez. Alde horretatik, arte-hezkuntza bat beharrezkotzat jotzen duzue gizartean?

U.J.: Hezkuntza ematea inportantea da, noski. Txikitatik artearekiko sentsibilitate bat transmitzea hurrei pauso handia da. Edonola ere, badago artearekin sentsibilizatuta dagoen jendea, eta erakusketei dagokienez, batzuetan jende gehiago ibiliko da eta besteetan gutxiago. Alde horretatik ez naiz inoiz kexatu, egia

esan. Nire kasuan, behintzat, ongi joan dela iruditzen zait: antolatu ditudan erakusketetara joan den jendearekin gustura geratu naiz.

B.S.: Nik ez dakit nola adierazi ondo, baina agian ezin dugu behartu edo ezin diogu eskatu gizarteari gugana etortzeko, artea zeinen polita den esatera eta margolanetan interesa edukitzera. Horrelakorik ezin diet nik eskatu besteei. Hala ere, falta da jendea bere buruarekin gehiago harremantzea. Gaur egun dena oso azkarra da: dirua, lana, familia, haurrak eskolara... Balioak aldrebestuta daude. Dena nahi dugu berehala, eta, azkenean, oinarritzko gauzak sentitzea ahaztu zaigu. Ondorioz, jada ezin duzu kontakturik izan koadro batekin ere. Margolana, finean, zure bizitzako azken istorioa da. Beraz, gure inguruari eskatuko nioke sentitzen hasteko, zertarako gauden bizitza honetan, eta, ondoren, loretuko da literatura, antzerkia, artea eta gainerako guztia.

Artea erakusketa aretoetan, galerietan eta museoetan erakutsi izan da betidanik. Baina eremu berriak eta proposamen ezberdinak sortzen ari dira. Beharbada, muralekin egiten den bezala, artistek kalera atera beharko lituzkete beraien lanak?

U.J.: Nik muralismoa landu izan dut, duen zentzu hori gustatzen zaidalako. Artelan bat kalean uzten duzunean denentzako bezala geratzen da. Erraztu egiten du bere ikusgarritasuna, jende orok ikusteko aukera baitu. Horrek guztiak asko motibatu nau muralak margotzerako orduan, eta besteen lanak kaletik pasieran noala ikustea ere asko gustatzen zait. Oso polita iruditzen zait. Artea eta jendearen arteko harreman hori gerturatu egiten du. Baina biak dira ederrak, galeria batek eskaintzen dizun txukuntasuna ere dotorea baita.

Zuk, Barbara, zure lanak basoan erakusteko parada izan zenuen duela bi urte.

B.S.: Bai, oso esperientzia polita izan zen hura, baina ez nuen nik bakarrik parte hartu. Azken

Muga jaialdia izan zen, Azkarate mendian, Gipuzkoa eta Nafarroa arteko mugan. Bertara gonbidatzen dituzte edozein arlotako artistak: musikoak, bertsolariak, antzezleak, eskulturgileak...

U.J.: Han bertan margotu al zenuen zuzenean?

B.S.: Hori zen nire hasierako ideia. Hemen atzean [horma seinalatuz] dugun margolan honekin joan nintzen. Tailerrean prestatu nuen pixka bat, eta han bukatzeko asmoa nuen. Kontua da han zuhaitzen artean zintzilik jarri zutela, eguzkiak betean jotzen zuela eta hostoak enbarazu egiten zutela, eta, azkenean, ez nuela ukitu ere egin.

U.J.: Ziur oso polita geratu zela landare artean.

B.S.: Gainera, publiko benetan berezia izan zuen: behi talde bat. Bi ama beraien txahalekin

etortzen ziren egunero-egunero, eta margolanaren inguruan pausatzen ziren. Kuriosoa!

Orduan, aretoak eta kaleak elkarren osagarri dira.

U.J.: Ez da bata ala bestea. Elkar uztartu daitezke inolako arazorik gabe, espazio oro dira ongietorriak, eta denak dira ederrak.

B.S.: Ez dakizu zeinen pozgarria den areto polit bat eskaintzen dizutenean zure margolanekin betetzeko, eta zuk nahi duzun moduan.

Gizartean bada aski zabaldutako aurreiritzi bat, artistak bohemio samarrak zaretela dioena, baina zehaztu behar da lanbide errespagarria dela zuena. Ogibide zaila da?

U.J.: Bai, lanbide zaila bada.

B.S.: Nik uste dut muralekin-eta nahiko ongi mugitzen zarela zu, Udane. Jada leku ugartan aritu zara hormak margotzen.

U.J.: Horretarako artistak asko mugitu behar du. Denbora osoan lanean aritu behar du, hara eta hona joanez, zure obra erakutsiz. Nik esango nuke ogibide zaila baino gehiago neketsua dela.

B.S.: Hori da. Izan ere, inizatiba beti zure partetik hasten da.

U.J.: Zuk ibilbide mundiala egin duzu, Barbara.

B.S.: Baina eskaintza gutxi iristen dira norberarengana, beti joan behar duzu horien bila. Beti erein behar duzu hazia zerbait etor dadin.

U.J.: Azkenean, zeozer egin behar duzu, eta horrek ateran bat irekiko dizu. Aitzitik, zain egonda ez zaizu inor etorriko. Hori oso zaila da. Beraz, tematia izan behar duzu, eta lanean jarraitu etengabe. Nik uste dut beti izango dela horrela.

B.S.: Nahiz eta sentitzen ari naizen orain gauzak aldatzen ari direla zertxobait. Ezin dut esan zergatik, baina sentsazio hori daukat.

U.J.: Hobera diozu?

B.S.: Bai. Arteak bestelako bide batzuk hartuko dituela. Alde batetik, artea non erakutsiko den, aretoetan ala kaleetan, eta bestetik, nola egingo diren salmentak, galerietan ala Internet bidez. Izan ere, gaur egun asko sarean saltzen da.

U.J.: Gero, sare sozialak ere inportanteak dira zure lana ezagutzera emateko ere, jende askorengana iristeko bidea ematen dizu. Interesantea da hori ere.

B.S.: Tira, eremu horretan oso txarra naiz ni.

U.J.: Lana eskatzen du horrek ere: zure lanen argazki onak atera, ondoren horiek sareetara igo, azalpenak idatzi...

Teknologia berriek beste arnas bat eman diote arteari? Zuen artelanei erakusleirio zababalago bat emateko, nolabait?

B.S.: Teknologia berriei esker, askoz ere jende gehiagok ikusten ditu zure lanak. Hori argi eta garbi dago.

U.J.: Nik orain gutxi mural bat egin dut Alemanian...

B.S.: Barkatu, non?

U.J.: Ea izenarekin asmatzen dudana... Ludwigshafen.

B.S.: Bai, bai, Ludwigshafen. Han goian dago, herrialdearen iparraldean.

U.J.: Bitxia izan zen nolatan deitu zidaten Alemaniatic mural bat egiteko, nola ezagutzen zuten nire lana. Esan zidaten sare sozialengatik zela, Instagram bidez ikusi zutela zer nolako gauzak egiten nituen, eta handik lortu nuen aukera hori. Azkenean, badauka bere indarra.

Eta pandemia garaia nola eragin dizue?

B.S.: Eragin digu, noski. Baina tailerra etxean bertan dudanez, bertan geratu eta pintatzen aritu naiz.

U.J.: Tarte horretan erakusketaren bat egitea tokatu zaienei gehiago eragingo zien, segur aski. Nik, Barbarak bezala, etxean atondu nuen nire txokoa, eta margotzen jarraitu nuen. Egia esan behar badut, lasaitasun bat izan zen; izan ere, lanak egin eta egin ari nintzen data zehatz batzuetara lotuta, eta apur bat estresatuta nengibilen. Geldialdia etorri zenean, zera pentsatu nuen: "Orain egingo dut nahi dudana eta gogoak ematen didana pintatuko dut". Lasaitu egin nintzen, bai, eta ongi etorri zitzaidan.

Kulturaren sektorean, arlo gehienentzat egundoko egurra izan zen. Arte munduan ere eragin bera izan al zuen, dela galerietan, dela salmentetan?

U.J.: Bai, gauza asko geratu ziren bat-batean. Nire kasuan, esan bezala, lasaitasun hori eman zidan. Kontraesana dirudi, baina hala gertatu zitzaidan. Ondoren, makinaria berriro martxan jarri zenean, zuk zeuk ere betiko martxari heltzen diozu. Alegia, ni atzera estresera itzuli nintzen.

B.S.: Adibidez, iaz Iker Antiarekin batera erakusketa bat egitekoa nintzen maiatzean, eta, azkenean, atzeratu egin behar izan genuen irekiera data. Batez ere, gu geu lasaiago ibiltzeko; neurri gutxiago dagoen momentu batean egiteko asmoarekin gabilta. Eta, jakina, gale-rientzako ez da batere sasoi ona izan, artista guztien erakusketak atzeratu behar izan baitutuzte.

Jada nolabaiteko normaltasun baten barruan sartuta, zer proiektuekin ari zarete orain lanean? Epe laburrera begira zer duzue esku artean?

U.J.: Esploratzen nabil, gauza berriak sortzen, eta ikusiko dugu zer ateratzen den. Bestalde, hemendik gutxira beste muraltxo bat egin behar dut Getarian...

B.S.: A, bai? Eta, non?

U.J.: Balentziaga Museoaren alboan, Balentziaga kalean bertan, etxe barrutara sartuta dagoen hormatxo batean.

B.S.: Bai, badakit non dagoen. Kanpoko patio bat duena da.

U.J.: Bada, hemendik lasterrera egiten hasiko naiz, eta abisatuko dizut, Barbara.

B.S.: Sin falta, aditu!

U.J.: Momentuz, mural horrekin jarriko naiz buru-belarri, eta gainerakoan, margotzen jarraituko dut. Erakusketaren bat sortzen baldin bada, ongietorria izango da!

B.S.: Ni enkargu batekin nabil. Zazpi koadro handi egiteko enkargu potolo bat da, eta horietan zazpi pertsona erretratatu ditut. Aurtengo urtea eta datorrena proiektu horri eskainiko dizkiot; horretan ariko naiz buru-belarri.

Aurreratu al ditzakezu zazpi pertsonaia horiek zeintzuk diren?

B.S.: Momentuz, ezin dut ezertxo ere esan. Proiektu batean murgilduta nago, eta beste pertsona batzuk ere badaude tartean. Orduan, unea iristen denean jakinaraziko dugu.

U.J.: Adi egongo gara, orduan! ■

Ikusi eskusiban Barbara Stammel eta Udane Juaristi egindako elkarrizketaren bideoa QR kodea eskaneatuta.

Desnibela 673m
Zailtasuna ●●●●●
Luzera 8,4km
Denbora 1ordu 51minutu

Erreferentziak
0.00 Andra Mari Zeruratzea Parrokia
0.12 Santa Barbara
0.55 Arriaundi
1.22 Askizu
1.51 Zumaia

MAHASTIEN BIDEARI JARRAIKA

MIREIA GALARZA BASTIDA

Denentzat da ezaguna Zarautz eta Zumaia lotzen dituen kostako N-634 errepidea. Hala ere, bada hortik ez hain urrun paisaia beraz gozatzeko aukera ematen duen beste bide bat: Txakolinaren Ibilbidea. Zarauzko Andra Mari Zeruratzea parroikia aurretik hasi behar da ibilbidea, handik Vista Alegre auzora jarraitzeko. Horixe da ibilbideko zati zailenetakoa, malda nabarmena baitago bertan. Vista Alegretik Torreoirra jo behar da; hori atzean utzi, eta goraka jarraitu behar da, Santa Barbara ermitarantz. Bertan, Zarauzko ikuspegi paregabeaz gozatzeko aukera dago.

Ibilbide nagusira itzulita, mahastiz inguratuta, Getariako lurretara jarraitu behar da, eta han, bi aukera daude. Goraka doana aukeratu, El-kano txakolindegiraino. Handik Garate gora iristen da, eta errepidea tentuz igaro ostean, maldan gora jarraitu behar da.

Apurka-apurka, Zumaia gerturatzen hasiko da mendizalea, ez, ordea, lehenago Askizun geldialdia egin gabe. Taberna irekita badago pintxo bat lasai jan ostean, hartutako bihurgunera itzuli eta bidean aurrera jarraitu behar da. Oraingoan, ordea, dena aldapa behera da, Zumaia iritsi arte. Handik autobusez, autoz edo trenaz itzul daiteke Zarautzera.

Motzean

Txakolinaren ibilbideak 7,61 kilometro inguru ditu, 286 metroko desnibelarekin, eta Done Jakue bidearen zatia ere bada. Bi ordu behar dira gutxi gorabehera ibilbidea egiteko. Hala ere, denborarik ez dutenentzat edo ibilbide motzagoa nahi dutenentzat bada aukera ibilbidea Zarautzen hasi eta Getarian amaitzeko. Garate goitik errepidea Getaria aldera hartuta jaitsi daiteke, esaterako, herriko erdigunera.

Nola iritsi

- **Eskualde barrualdetik:** Autobusa erabiltzekotan, hartu UK03 linea, eta jaitsi Zarauzko herriko lehen geltokian. Autoan, aldiz, Meagatik joan Zarautzera, eta utzi ibildidearen hasieratik gertu samar; Munoa aparkalekuan, esaterako.
- **Kostako beste herrietatik:** Trena hartzea aukera ona izan daiteke.

Xabat Olaizola aurkezleak
Lorentxo Portullarrume
zarauztarra izan du bidelagun
ibilbide osoan zehar.

TELEBISTAN ERE
GUKA!

BIXEN BITTERTIN...

"Lehen pentsaezinak ziren gauzak egitea lortu dugu klubean"

TXELU FERNANDEZ ANAITASUNA-KAKUTE XAKE TALDEKO PRESIDENTEA

Txelu Fernandezek (Azkoitia, 1969) 30 urte bete berri ditu Azkoitiko Anaitasuna-Kakute xake taldearen zuzendaritzan. 80ko hamarkadan hasi zen herriko klubean xakean jokatzeko, baina, orduan, beste zenbait eginkizun ere bazituen taldean. 1991n hartu zuen presidente kargua Fernandezek, eta harrezkero, kluba kudeatzeko "eguneroko lanean" ari da.

Testua: **Andoni Elduaie**n **Soraluze**. Marrazkia: **Gorka Larrañaga**

1979an, Anaitasuna-Berri izenez hasi zuen ibilbidea egun Anaitasuna-Kakute xake taldea denak. Urtez urte urratsak egiten joan da kluba, eta aldaketa horien eskutik joan da Txelu Fernandez; izan ere, taldearen jarduna ulertzea ezinezkoa da haren lanari aitortza egin gabe. 1983an hasi zen xakean jokatzeko, eta honela oroitzen ditu hastapenak: "Gelakide batzuek xake taldean jokatzeko zuten, eta lagun baten beharra zuten eskolarteko txapelketarako taldea osatzeko. Niri esan zidaten, eta proba egin ondoren, ohartu nintzen xakea gustukoa nuela. Gogoan dut lehen partida Elgoibarren [Gipuzkoa] jokatu nuela. Ondo joan zitzaigun, eskolarteko finalera iritsi eta bigarren postua lortu baigenuen".

Xakean jokatzeko eroso sentitzen zen Fernandez, eta haatik, klubak antolatutako txapelketetan parte hartzea erabaki zuen. Bere hitzetan, "ondo" defendatzen zen taularen gainean. "Nahikoa ondo jokatzeko zuten, baina ez egun klubean aritzen diren jokalariek bezainbeste". Halere, kluba kudeatzeak eta epaile lanak gehiago erakartzen zuten Fernandez. Xakeko epaile eta begirale tituluak ateratu zituen, eta

bide horri ekin zion, xakean jokatzeari utzita. "Duela bi urte jokatu nuen azkeneko xake partida ofizial bat. 25 urtean jokatu gabe nengoen, eta partida bat irabazi eta bestea galdu egin nituen. Orduan bezala ez dut inoiz sufritu xakean".

Erabaki guztien atzean

Xakelari izateari utzi zionean, baina, herriko xake klubaren administrazio arloko lanak egiten hasi zen. "1985. urteaz geroztik, nahiz eta artean ez izan klubeko presidentea, taldearen lanak egiten hasi nintzen modu estraofizialean". Taldeko giroa atsegin zuen Fernandezek, eta 1988. urtera arte segitu zuen azkoitiarrak lan horiek egiten, soldaduskara joan behar izan zuen arte. Egungo presidentek dioenez, ordurako bazuen klubak zuzendaritza batzorde berria osatzeko asmoa, eta halaxe egin zuten. Azkoitiarra 1990ean itzuli zen soldadutzatik, eta orduan zegoen presidentea "nekatzen hasia" zegoelako, klubak zuzendaritza berria osatzeko beste batzar bat egin zuen. 1991n, zehazki duela 30 urte, hartu zuen Fernandezek Anaitasuna-Kakute xake taldearen zuzendari kargua. "Presidente izateko ez zen inor aurkeztu, eta azkenean, nik hartu nuen kargua. Azken 30 urteak egin ditut ardura horretan, eta orain,

ez didate utzi nahi erretiroa hartzen". Azken 30 urteetan, "erabaki asko" hartu behar izan ditu Fernandezek klubak aurrera egin dezan, eta horietako asko, gainera, "bakarrik"; dioenez, "zailena" hori egin zaio. "Orain, maila onean lehiatzen ari diren jokalaria txiki-txikitatikezagutzen ditut, eta haientzat txapelketak antolatu, gurasoekin hitz egin, udalak emandako dirua aztertu eta kudeatu behar izaten ditugu. Xakea nire zaletasuna da, baina ez da nire ardura bakarra. Lan hori egiteagatik ez dut soldatarik jasotzen, eta gainera, ez dut jaso nahi, egiten dudana gustuko dudalako".

Hitz horien bueltan, bazkideek klubean duten garrantzia "ikaragarria" dela dio Fernandezek. "Presidente bezala gauza bat edo beste egitea erabaki dezaket, baina erabaki hori aurrera eramateko, atzean jendea behar da. Gure taldean, zorionez, segituan elkartzen dira taldekideak guztia antolatzeke". Klubaren irudia zaintzea izan da Fernandezek beste nahietako bat. "Irudia zaintzeaz asko arduratu gara. Horregatik, klubaren webgunea jarri genuen martxan, taldekideen duten lanak herrian oihartzuna izan dezan. Era berean, komunikabideetara ere jotzen dugu, herritarrek gure jarduna ezagutu dezaten. Beste lanketa batzuen artean, klubaren logotipoa ere aldatu genuen duela gutxi".

Anaitasuna-Kakute Gipuzkoako xake taldeen artean erreferenteetako bat da egun, baina horraino iristeko, "garapen handia" izan du klubak, Fernandezek arabera. Txapelketa ugari

antolatzen dituzte urte osoan zehar, eta Gipuzkoako Xake Federazioak antolatutako lehietan ere ordezkaritza zabala du taldeak.

Antolatzen dituzten txapelketa horien guztien artean nabarmenenak dira Azkoitia Hiria eta sanandresetakoa. "San Andres Txapelketan, esaterako, lehen ez ziren 30 xakelari ere elkartzen; orain, berriz, 110 lagun biltzen dira, eta sarritan, pertsona kopurua mugatuta. Xakelariak Azkoitira etortzeko irrikitan egoten dira; izan ere, iritsi eta dena jokatzeko prest aurkitzen dute. Azkoitira datozenek segituan antzematen dute aurretik lanketa bat egin duela klubak". Bide beretik, azken urteetan, behin eta berriz ari dira jokatzeko Gaztedi txapelketa Azkoitian. "Gainerako klubek ere eska dezakete txapelketa antolatzea, baina federazioak dio ondo antolatzen dugula guk, eta horregatik, nahiago dute txapelketa hemen egitea".

Txelu Fernandez

- Adina: 52 urte.
- Ikasketak: Batxilergoa.
- Lanbidea: Pintore industrialia.
- Xake klubeko presidentea ez banintz... kirol klub bati lagunduko nioke ziurrenik.
- Lanetik ateratzean gogoko dut...korrika ez bada, xake klubeko lanak egitea.

Pandemia garaia zaila izan da xake talde gehienentzat, baina Anaitasuna-Kakutek, Hondarribia eta Gros taldeek bezala, xakean jokatzeko modua aurkitu du. "Taldea asko geldirik egon dira, ez dutelako baliabiderik edota ez dutelako arriskurik hartu nahi izan. Guk, nolabait, irtenbideak aurkitu ditugu Interneten xakean jokatzeko".

Iraganeko ildoak etorkizunerako

Iraganak ekarri du xake kluba egun dena izatera, eta orain arteko bideari eutsi nahi dio aurrerantzean ere Fernandezek. Klubak egun dituen helburuak "hasierakoak" dira, presidentearen arabera. "Xakea Azkoitian sustatzea nahi dugu, baita aktibo ditugun lehiaketa guztiei eustea ere. Federazioekin eta inguruko klubekin lankidetzan aritzen gara, eta xake eskola bat ere badugu. Batzuetan, ikasle gehiago izaten dira besteetan baino; pentsa, haurrak lurrean jokatzen ikusitakoa naiz, mahai

eta armairu guztiak beteta zeudelako", dio Fernandezek.

Ildoez gain, ordea, Fernandezek etorkizunean lortu nahi dituen asmoak ere baditu buruan. "Klubaren 50. urteurrenaren harira [2029an beteko ditul], gustatuko litzaidake maila handiko txapelketa bat antolatzea herrian, eta bertan gure taldekideren batek parte hartzea. Urteurrena urrun dagoela dirudien arren, berehala iritsiko da". Nazioarteko txapelketak, Maisu Handiekin aldibereko partidak, Gipuzkoako zein Euskal Herriko hainbat txapelketa jokatu dituzte Azkoitian; "lorpen txikiak" dira horiek Fernandezentzat. "Xake klubarentzat lehen pentsaezinak ziren gauzak egitea lortu dugu, eta horregatik, gustura gaude egindakoarekin". Aldibereko partidak antolatzen, egun herrian egiten diren txapelketei eusten eta herritik irteten jarraitu nahi du klubeko presidentea, "hobetzen jarraitzeko bide bakarra" hori dela uste baitu azkoitiarrak. ■

BETI ZUREKIN

GIPUZKOA
943 903 450

Bertako lagagailuak-ekin, urteko 365 egunetan 24 orduz izango duzu gure zerbitzua.
Solbuespenik gabe.

BERTAKO LAGAGAILUAK

BERTAKO LAGAGAILUAK

BERTAKO LAGAGAILUAK

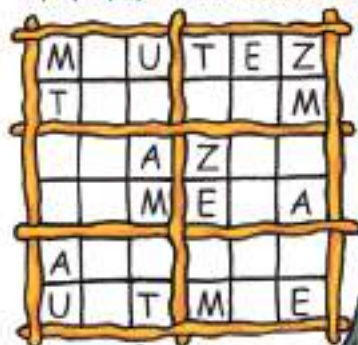
bertako
lagagailuak

www.bertako.eus

Sudokua

Jose Luis Zumeta gure margolari maitatu-
enetako bat da, eta hain zuzen horregatik, bere
deiturarekin osatu beharko duzu sudokua, alegia
Z, U, M, E, T eta A hizkiekin. Gogoratu hizki

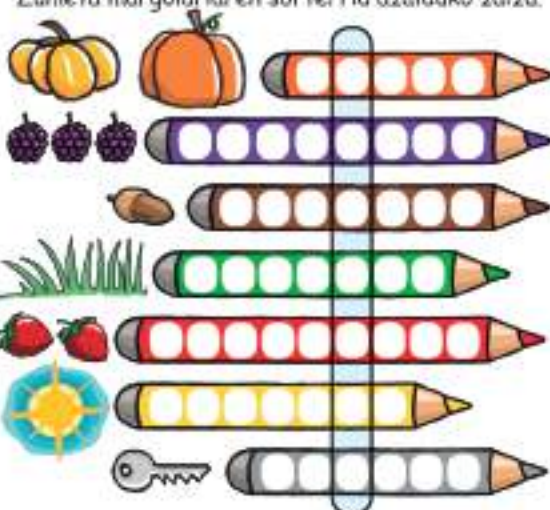

bakaitzak behin
agertu behar
duela lerro,
zutabe eta area
bakaitzeka.

Hitz gurutzatua

Idatzi irudi txikien izenak dagokien arkatzean.
Ondoren, lauki nabarmenduetan egokitu diren
hizkiak hartu eta ordenan jarri behean (goitik
beherakoa errespetatuz). Ongi eginez gero,
Zumeta margolariaren sorterrria azalduko zaizu.

Zeeeeer??

Zumetak koadro asko margotu zituen. Beste
margolari oso ezagun baten artelan bat ere izan
zuen gogoan, eta artelan horrek eta gertaerak
inspiratuta, obra bat sortu zuen. Zein zen
margolari ezagun horren artelana? Maripurtzilek
badaki, eta esaten ari zaigu, baina konturatzen ote
da ez diogula putzik ulertzen?

Lasai, ez da-eta larria. Ezaba itzazu B, F, L U, M
eta V guztiak eta hortxe agertuko zaizu.

VLUM BLBL MVLUB
PLBICLAMLVSLSBL-
BOLBRVLEBLBLN BLUF
MLMLV

BLGFEMLUR-
LLNIVLKVLLUA
VLUVLU

Hamarrekoa

Aurki itzazu goiko
Zumetaren eta honakoaren
arteko aldeak. Hamar dira
guztira.

Itzala

Bota dadoa!

Zazpi dado haueetatik lau bat datoz irudi zabalduarekin, eta beste hirurak ez. Zeintzuk dira onak? Asmatzea zaila baldin bazaizu, irudi zabaldua paper batean marraztu eta dadoa muntatu. Aise konturatuko zara zeintzuk diren txarrak eta zeintzuk onak.

DOMINOAN

Bete itzazu lauki zuriak, domino zati honek zentzua izan dezan.

Jaiotzatik bataiora artekoak

TESTUA ETA ARGAZKIAK

KEPA ALBERDI EGAÑA

Umeen jaiotzaren inguruko sinesmen eta erritu ugari ezagutu izan dira Azkoitian aurreko mendearen erdi aldera arte, eta kasu askotan, zeremonia handiz egin izan dira aspalditik datozen usadioak. Umea ondo etortzeko, santuen edo Ama Birjinaren bitartekaritza eskatzearekin hasten zen erritu katea, eta amak "elizan sartzea" izenaz ezagutzen den zeremonia betetzen zuenean bukatzen zen, beste hainbeste usantza tarteko.

Emakumeak erditze ona izatea eskatzearen usadioa oso hedatua egon da gure herrian, eta emakume asko Urrategi auzora joaten ziren, San Roman Nonatori dena ondo joan zedin eskatzera.

Eper kalean, elizaren atzeko atearen parean eta Errexil tabernaren fatxadan diren Ama Birjinaren bi irudiei ere, bertan dituzten lanparatxoek argia egin zezaten, olio a eramaten zieten umea izan behar zutenek, erraz erditzeko eta umea ongi etortzeko.

Beste sinesmen batzuk ere baziren, horien artean, jaio behar zuen umea mutila edo neska izango zen jakiten lagunduko zutenak. Bestalde, haurdun zegoenak jateko kapritxo bat bazuen, hura asetzeko ahalegina egiten zen; bestela, haurrak kapritxo haren

formaren marka zuela jaioko zela pentsatzen zen.

Erditzea, duela gutxira arte, etxeko gertaera izaten zen, etxean bertan ekartzen baitziren mundura seme-alabak, etxeko edo auzoko beste emakumeen zein inguruko emaginaren laguntzarekin. Beraz, emakumeek baino ez zuten bertan parte hartzen, eta erditze gogorra ez bazen espero behintzat, ez zitzaion medikuari deitzen. Umea erditu ondoren, garrantzi handia ematen zitzaion plazenta azkar botatzeari, eta sabela estutzearekin batera, sarritan, botila baten muturra ematen zitzaion erditu berriari, bertan putz eginez plazenta arinago kanporatu zezan. Horren ondoren, ohikoa zen plazenta eta zilbor-hestea baratzean edo ukuiluan pilatutako simaur azpian lurperatzea. Zilbor-hestea ebaki ondoren, jaioberria barreinu baten garbitu, lehortu eta paxa bat janzten zitzaion gorputzean ondo batuta. Ondoren, ilunetan ipintzen zuten, argira pixkanaka ohitzen joan zedin.

**PASA DEN MENDERA
ARTE, GAIZKI IKUSITA
ZEGOEN BATAIATU
AURRETIK HAURRA
MUSUKATZEA**

Pasa den mendearen erdialdera arte, isilean gordetzen ziren erditzearen uneko nondik norakoak, horiei buruz hitz egitea bekatuaren hurrengoa baitzen. Bataiatu aurretik haurra musukatzea ere gaizki ikusia zegoen, baina ez umeari kutunak edo irudi erlijiosoak jartzea. Batzuetan, zilbor-hestearen zatitxo bat sartzen zen liho telazko poltsatxo batean, eta umearen paxari lotzen zitzaion kutuna moduan. Bestalde, haurrak nondik zetozen galdetzen zutenean haurrek, senideei gaia desbideratzea besterik ez zitzaion geratzen. Dena den, umeen sinesmenean, haurrak zikoinak Paristik ekartzen zituela zabaldutako istorioa baino aurrekoa da, amari erditzen laguntzen ibilitako emaginak edo medikuak berak etxera etortzean ekartzen zutela jaioberria.

Duela gutxira arte, ohikoa zen haurdunaldiaren azken egunera arte lanari gogor ekitea, eta baserritarra izanda, are eta gehiago. Dena den, umea jaio eta gero, beraien etxeko eta auzokideen laguntza izaten zuten lehenengo egunetan. Ama berriek oilo salda asko hartzen zuten, eta zopa, oilo egosia, arrautzak eta sagar erreak ere jaten zituzten. Ondo elikatu beharra zegoen, indarberritzeko eta umeari bularra emateko, amaren esnea izaten baitzen, denbora batean

Ama birjinaren irudia Errexil tabernaren fatxadan

Eper kaleko Ama Birjinaren irudia

Parrokiko bataiarria

San Roman Nonatoren irudia zegoen Urrategiko ermitan

behintzat, jaioberriaren elikagai bakarra. Batzuetan, amak ez zuen behar beste esne izaten, eta orduan, auzoko beste ama berri bati eskatzen zitzaion bularra emateko ardura har zezan. Elosuan, duela mende bat, umeak esnea xurgatzeko nahiko indar ez zuenean edo umea hil eta amari esnea erretiratu behar zitzaionean, bertako baserri bateko gizon bat arduratzen zen amari esnea bularretik ateratzeaz.

Jaioberriak fisikoki zuen itxura ez bazen etxekoan gustukoa, desatseginak ziren parte horiek moldatzeko joera zegoen. Horrela, umeak buru desitxuratua bazuen, hura borobiltzeko benda bat lotzen zitzaion, eta gauza bera egiten zen jaioberria belarri zabala bazen. Sudurrak ere luzanga eta estua izan behar zuen, eta hatzekin zapaldu eta luzatuz ematen zitzaion nahi zen forma. Azkenik, gerri zuzena eta tentea izateko, liho gogorraz egindako gerriko edo faxa bat janzten zitzaion.

Aurreko mendeak aurrera egin bezala usadio hori galtzen joan bazen ere, lehen umeak jaio eta gutxira bataiatzen zituzten, batzuetan jaiotza egunean bertan, eta emaginak berak janzten zuen umea bataiorako. Garai hartan, umeen heriotza tasa handia izaten zen jaio berrietan edo handik gutxira, eta hori zen umea ahalik eta azkarren

bataiatzeko ohituraren arrazoi nagusia. Horrela, bataioaren bitartez jatorrizko bekaturik gabe geratzen zen, eta bataioa baino lehen hilez gero, berriz, ezin izango zuen kristau moduan lur sakratuan atseden hartu. Aldi hartan, baratzean edo etxeko teilatu-hegalaren parean lurperatzen zen umearen gorpua, askotan sekretu handiz, ume horietaz hitz egitea tabua baitzen. Elosuan ohikoa zen ume hori oihal zuri baten bildu eta saski batean sakristauari ematea, hark lurperatu zezan.

Denborarekin, jaio eta segituan bataiatzeko usadioa galtzen joan zen, eta normalago bihurtu zen egun batzuk itxarotea. Eta, ahal zenean, igandez egiten zen bataioa. Umeari elizara aita eta ama besoetakoek, aita eta auzoko andrearen batek laguntzen zioten, azken hori emagina gehienetan, eta berak ematen zuen besoetan eliz atariraino. Bataiotik ateratzerakoan ohikoa izan da duela gutxi arte, aita eta ama besoetakoek, eliza atarian zain egoten ziren mutiko eta neskatoei txanponak eta gozokiak jaurtitzea, hauek "peto, peto" deiadar egiten zuten bitartean.

Gaur egun ulertezina egiten bazaigu ere, ama berria ez zen normalean bere haurraren bataiora joaten. Haurra izandakoan halako zeremonia bat egin beharra izaten zuen,

eta etxetik kanpo eginiko lehen irteera elizarakoa izaten zen, baina hori umea erditu eta berrogehi egunera-edo izaten zen. Ez zuen izaten igande eta bestelako jaietako mezetara joateko aginduen betebeharririk ere. Bitarte horretan, senitarteko eta auzoko andreak "ermakeriak" izeneko opariekin joaten zitzaizkion. Ama berria etxetik lehen aldiz atera eta elizara joateko ospakizuna "eliz sartzea" izenez ezagutzen zen, eta ama berriarekin batera, umea besoetan zermanan etxekoren bat edo emagina joaten ziren. Eliz atarian apaizak hartu ondoren, *post partum* izeneko erritu motz eta xume baten bidez bedeinkatzen zuten ama. Usadio honen nondik norakoak jatorri erlijiosoa du, umea erditutako ama berria izpirituz zikinduta zegoela uste baitzen, eta ezin izaten baitzuen etxetik irten, harik eta garbikuntza erritua bete arte.

Ekintza sinboliko asko egiten zen sasoi batean, eta kristau sakramentuen eskema barruan egituratu izan dira gizaldiz gizaldi hainbat erritu, horien artean bataioarena. Urteak aurrera egin ahala, ohiturak aldatzen doaz, eta egun sinestezinak egiten bazaizkigu ere, ez pentsa duela mende batzuk atzerago jasotakoak direnik, gure aiton-amona azkoitiarrek bizi eta kontatutakoak baitira. ■■■

AZKOITIAK

bat gehiago

**BATU MAXIXATZENEN PROIEKTURA,
BATZEN GAITUENA GARA!**

Egin zure ekarpena: bazkide@ukt.eus - 943-81 38 41

"Inguruotan izugarrizko organo onak ditugu"

ITZIAR URBIETA ORGANO-JOTZAILEA

Instrumentuaren handitasunak eta sonoritateak erakarrita hasi zen Itziar Urbietta organoa ikasten. Orain dela hamar urtetik, Loiolako Santutegiko organo-jotzaile titularra da. Inguruotako elizetan eta parroketan dauden organoak "altxorra" dira haren ustez. Gipuzkoako organoen zaindari lanean ari den elkarteko kidea ere bada.

Testua eta argazkiak: **Nerea Uranga.**

Itziar Urbietta (Azpeitia, 1972) Loiolako Santutegiko organo-jotzaile titularra da, Loiolako artxibo musikalaren arduraduna eta Gipuzkoako Organoen Lagunen Fray Joseph de Echevarria elkarteko kidea. "Bizitza erdia baino gehiago" Azkoitian bizi den musikari azpeitiarra organoa ikasten hasi zela ia hiru hamarkada dira. Loiolako organo-jotzailea izateaz gainera, pianoa eta solfeoa irakasten ditu Mendaroko eta Getariako (Gipuzkoa) musika eskoletan.

Organo jotzailea zara. Nolatan hasi zinen organoa ikasten?

Egia esan, ez nuen pentsatzen nik organoa jotzen bukatuko nuenik. Piano karrera egin nuen aurrena, baina organoak beti eman izan zidan atentzioa elizan-eta ikusita, instrumentu handia eta sonoritate handikoa delako. Piano ikasketak bukatutakoan otu zitzaidan organoa ikasten hastea, eta hala sartu nintzen mundu horretan; 20 urte inguru nituen orduan. Donostiako Kontserbatorioan hasi nintzen organoa ikasten, eta gero behin hasitakoan... katigatuta gelditu nintzen.

Zer dauka organoak horren erakargarria izateko?

Instrumentu oso handia da, eta soinu aldetik aukera ikaragarriak eskeintzen ditu. Organo denak desberdinak dira, eta erreperitorio aldetik, era askotako musika jo daiteke. Elizako musikarekin edota liturgiarekin lotzen dugu organoa beti, horiek elizetan daudelako. Hala ere, Elizarekin zerikusirik ez daukan musika asko dago organorako, oso ona gainera. Organoa jotzen ikastea gauza interesgarri askorekin egin dut topo.

Organoa ikasteko, entseatzeko, kontzertuak prestatzeko, elizetara joan behar al da beti? Muga bat al da hori?

Alde horretatik zorte handia daukagu hemen inguruko elizetan eta parroketan organo bikainak ditugulako: Azpeitian, Loiolan, Azkoitian...

Organo asko daude inguru hauetan, eta normalean, ez dute oztoporik jartzen haietan ikastera joateko. Alde horretatik, eskerrak eman behar zaizkio parroketako jendeari. Hala ere, neurri batean, partitura batzuk etxean ere ikas daitezke, bai pianorekin, positiboak deitzen diren organo txikiekin edota organo elektronikoekin. Aurrena partiturak ikasi, eta gero, benetako organoan jo daitezke horiek. Azkenean, baina, beti elizako organoan bertan ikasi behar izaten

da, benetan jo nahi duzun pieza horrek zer soinu duen jakiteko.

Organo bakoitza instrumentu bakarra al da?

Bai, organo bakoitza instrumentu bakarra da. Organoa orkestra bat bezala da, erregistro piloa ditu, eta gauza bera jo arren, egiten dituzun konbinazioen arabera, sonoritate desberdinak atera ditzakezu: oso suabeak, oso fuerteak, tronpetak erabili ala ez... Loiolako organoa erromantikoa da, eta dauzkan fondoak edo erregistroak Ataunen dagoen organo barrokoaren oso desberdinak dira. Instrumentuaren arabera, garai desberdinetako musika jo ohi da.

Inguruotako organo ondarea bikaina dela diozu.

Bai, hala da. Organo oso onak eta oso ondo zaindutakoak ditugu; izugarritzko altxorra daukagu. Uste dut, batzuetan, geu ere ez garela altxor hori daukagula jabetzen. Gipuzkoan oso organo onak daude: Loiolan, Azkoitian, Donostian, Bidanian, Errezilen, Beizaman.... ez sinistekoa da zer aberastasun dagoen, eta ia guztiak ondo mantenduta eta jotzeko moduan daude.

Loiolako organo jotzaile titularra zara. Noiztik?

2011. urtean hasi nintzen Loiolako basilikan organo-jotzaile titular, lan kontratu batekin. Lehenagotik ere jotzen nuen, bai ezkontzetan baita Esklabetako elizan ere.

Zer suposatzen du eliza edo parroki bateko organo-jotzaile titularra izateak?

Eliza edo parrokia bateko organo-jotzaile titularrak bertako elizkizun guztietan jo behar izaten du, batik bat asteburuetako elizkizunetan edota jai egun berezietakoetan. Horrez gain, ezkontzetan edota hiletetan ere jo behar izaten du; Loiolako basilikaren kasuan, jesuiten hiletak bakarrik egiten dira. Loiolako organoaren mantenuaz ere ni arduratzen naiz; organoak beti ondo egon behar du, eta adi egon behar izaten dugu, zerbait gaizki dagoenean organo-konpontzaileari deitzeko. Bisitak edota kanpoko organo-jotzaileak etortzen direnean –ugari etortzen dira, munduan zehar hemengo organoak ezagunak direlako–, haiei kasu egin behar izaten diegu. Kontu horiez gainera, meza bukaeratarako nahiz kontzertuetarako errepertorioa egin behar izaten dugu, baita jotzen ditugun kontzertuetako errepertorioak prestatu ere. Loiolako Santutegiko organo-jotzailea naiz, baina Loiolako musika artxiboan ere lan egiten dut.

Beraz, artxibo historikoaz gain, musikako artxiboa ere badago Loiolan?

Loiolako Santutegiko artxiboa oso handia da, zati asko ditu, eta horietako bat da musika artxiboa. Artxibo horretan hainbat musikariren funts desberdinak daude; horietako bat da [Nemesio] Otañorena. Orain, berriz, Granadatik musika funts izugarri handia etorri da, Diego Casaresena. Funts hori artxibatzeko lanean ari gara orain, fitxak egiten.

Organoa ez al da instrumentu ezezaguna?

Ez dakit ezezaguna den... Elizetan egoten den instrumentu bat da, eta orain, igoal, jendeak ez dauka ohiturarik elizara joateko, eta agian, horregatik da ezezaguna. Orain, musika eskola bakan batzuetan –Azpeitiko eta Bergarako musika eskoletan– organoa irakasten da, eta ari dira musikari gazte batzuk ikasten. Urte gutxitako kontua da hori, ordea. Horrez gain, organo kontzertuak-eta sustatzeko lanean ari gara. Kontzertuetan pantaila handi bat jartzen dugu, entzutera joaten den jendeak organo-jotzailea ikus dezan.

Azkoitian, Loiolan eta Bergaran organo erromantikokoaren nazioarteko zikloa antolatzen duzue.

Ziklo hori orain dela 22 urte sortu zuten, egin berri da 22. edizioa. Azkoitiko, Loiolako eta Bergarako hiru organoak erromantikokoak dira, oso ondo zainduta daude eta kalitate handiko instrumentuak dira. Hiru organo horiek jendeari erakusteko hasi ziren zikloa antolatzen. Izan ere, kontzertuak egiten diren bitartean, organo horiek doitu egiten dira. Era berean, kontzertuak iragartzeko lana egin, eta organoa ezagutarazten da. Zikloa nazioartekoa izanda, bertako organo-jotzaileez gain, kanpokoak etortzen dira, eta organo hauetan jotzeko aukera izatea luxu bat da haientzat. Azkoitiko (1898) eta Loiolakoa (1889) Cavaille-Coll-ak dira eta Bergarakoa Stoltz Freres (1889). Parisen-eta Cavaille Coll organoak asko daude, baina asko aldatuta daude, pentsatuta instrumentuak hobetuko zituztela; urteak pasatu ahala, ordea, konturatu dira jatorrizko eran mantentzea dela onena. Azkoitiko, Loiolako eta inguruotako organo gehienak jatorrizko moduan mantendu dira, eta hori luxu bat da organo-jotzaileontzat.

Organo kontzertu bat jotzeko, askotan laguntzaile bat behar izaten da. Zergatik?

Eskuekin eta hankekin jotzen den instrumentua da organoa, eta erregistro piloa dauzka. Jotzen ari zaren bitartean, erregistroak aldatu behar izaten dira, soinuak aldatzeko. Organo-jotzaileak ezin ditu organoa jo eta erregistroak aldatu aldi

Itziar Urbiete, Loiolako basilikako organoan. NEREA URANGA

**"KANPOKO ORGANO
JOTZAILEENTZAT HEMENGO
ORGANOETAN JOTZEA LUXU BAT DA"**

**"EMAKUMEEN MUNDUA ERE
BADAGO ORGANOAN, ETA HORIEN
LANA AZTERTZEN ARI GARA"**

**"ORGANO KONTZERTUEKIN
INSTRUMENTUAK AFINATU ETA
DOITU EGITEN DITUGU"**

berean, horretarako izaten du laguntzaile bat, edota kasu batzuetan, bi.

Nork irakatsi dizu organoa jotzen?

Donostiako Kontserbatorioan ikasi nuenean, Esteban Elizondo izan nuen irakasle. Gero, Loiolako basilikan hasi nintzenean, Loreto Fernandez Imazekin hasi nintzen ikasten, eta harekin urte piloa egiten ditut. Loretoarekin asko ikasi dut musika egiten eta organoa ondo jotzen.

Emakume konpositoreek egindako lanekin-eta kontzertu bereziak ere eman dituzue Fernandez Imazek eta biok.

Bai, hala da. Orain, asko ari gara emakume musikariak-eta lantzen. Orain arte, arlo askotan bezala, organoen mundua gizonezkoena zen. Gipuzkoan gai hori asko landu dugu, eta egun gizonezkoak baino emakume organo-jotzaile gehiago gaude. Hamabostaldiko, urriko eta urte bukaerako kontzertuen zerrenda egin genuen iaz, eta emakume partaideak gehiago izan ziren haietan. Organoaren inguruan emakumeen mundua ere badago, eta konpositore emakumeen musika aztertzen hasi gara. Garai batean emakume konpositoreak ezkutuan zeuden, eta haiek egindako partiturak bilatzen eta biltzen ari gara. Horrez gain, kontzertuetan haien pieza bat edo bi jotzen saiatzen gara.

Gustukoa duzun konpositore bat?

Beti gustatu izan zaidana Johann Sebastian Bach [1685-1750] izan da; ikaragarria da. Loiolako basilikako organo erromantikoa ez da haren garaikoa, baina haren piezak ondo gelditzen dira. Cavaille Coll organoetan jotzeko asko gustatzen zaidan beste konpositorea Cesar Franck [1822-1890] da; Parisen Cavaille Coll bat zeukan, eta berak idatzi zuen musika dena oso ondo gelditzen da organo horietan.

Organo-jotzaileraren bat?

Asko daude onak: Karol Mossakowski, Olivier Latty, Juan de la Rubia, Thomas Ospital...

Kontzertua joko zenukeen toki bat?

Nik Loiolan jotzea dut gogokoen, egunero bertan egiten dudalako lana eta egundoko organoa delako. Urtea bukatzerako, lau eskuetara bi kontzertu joko ditut Loreto Fernandez Imazekin, Villabonan eta Oñatin. Gipuzkoako organo denak martxan egotea nahi izaten dugu, eta Gipuzkoako Foru Aldundiaren dirulaguntza bati esker, urtean zehar Gipuzkoako organoetan kontzertuak ematen saiatzen gara. Horrela instrumentuak afinatu eta doitu egiten ditugu, mantendu. ■■■

Zeramikaren hatzetan

Zeramika erabilgarrian murgilduta bizi da Maialen Zabalza (Tolosa, Gipuzkoa, 1985) Azkoitiko bizilaguna. Irudimena eta inprobisazioa martxan jarri eta buztinarekin askotariko baxerak sortzen ditu San Martinen duen tailerrean, ondoren jatetxeetara saltzeko.

Testua: **Ane Olaizola**. Argazkiak: **Ane Olaizola eta utzitakoak**.

ZERAMIKA ERABILGARRIA

Zeramika erabilgarria egiten du Zabalzak, eta baxerak sortzen ditu etxean prestatuta duen tailerrean. Duela hamar urte Debako Arte Eskolan ikasitakoarekin, azokaz azoka hasi zen egindako piezak plazaratzen, eta azken urteetan, batez ere, jatetxeetara saltzeko ontziteriak egiten dihardu.

BUZTINA

Artistak portzelanazko zein buztinezko piezak sortzen ditu, baina, batez ere, buztina du zeramika sortzeko lehengai; material horrekin hasi ohi da lanean. Mendian jaso izan du buztina, baina horrek prozesua luzatzen duela eta, egun, batez ere, eginda erosten du materiala. Kolore desberdinak izan ditzake buztinak: zuria, gorria, marroia... Eta horren arabera hartuko du piezak bere tonua.

GORPUTZA EMAN

Behin buztina eskuartean, tornuan ematen die forma piezei. Mugimendu zirkularren bidez, han gorpuztuko du ontzi bakoitza. Zeregin horretan sentitzen da erosoan, eta inprobisazioari bidea irekitzen dio: "Gehienetan, ez dut ideia zehatz baten gainean sortzen, unean-unean ateratzen zaizkit piezak".

980 GRADUTARA

Piezak forma hartuta, bizpahiru egun itxaron behar da berriz tornura eraman aurretik. Pieza gastatu egiten du bigarren aldi horretan, eta orduan ematen dizkio azken ukituak. Behin betiko forma eman ondoren, pieza lehortzen jartzeko unea da. Gutxienez astebete behar du piezak hezetasun guztia kentzeko, labean 980 gradutara egosi aurretik.

ESMALTATU

Behin egosita, aurrez aukeratutako esmaltea ematen die piezei. Forma eta kolore adina esmalte egon daitezke, eta esmaltatzeko moduak ere askotarikoak dira. Asko ezin dira esmaltatu pintzelarekin, margotu ahala lehortzen direlako. Orduan, piezari gainetik botatzen dio esmaltea, edo zuzenean, pieza margotan murgiltzen du.

ETXeko ESMALTEAK

Zeramika piezak amaitzeko modu nagusia da esmaltatzea, eta esmalteak, erosi ez ezik, egin ere egiten ditu Zabalzak zeramika egiteko duen txokoan. "Esmalteena mundu bat da, milioika errezeta egon daitezke. Prozesua kimika hutsa da, eta emaitza, berriz, oso polita".

LANDAREAK, ARRASTO

Artistak inguruko txokoetan topatzen dituen hainbat landareren aztarnekin dekoratu ohi ditu zeramika piezak. Plantxen bidez, loreak edota algak lagungarri ditu, ontziak xehetasun bereizgarria eta ukitu propioa izan ditzan. ■■■

2,65

TESTUA:

IRENE ELORZA

Ikasturte berriaren hasieran, ezagun bati galdetu diot ea zer moduz doakion alabari eskolan. Neskak 11 urte ditu eta ikasle ona eta saiatua da. Amak harrotasunez eta kezkaz erantzun dit alabak asko ikasten duela eta ia egunero afalaurrean bukatzen dituela eskolako zereginak eta eskolaz kanpoko ekintzak. Gogorra dela aitortu dit, baina halakoa omen da bere egunerokoa. Ume hori irudikatu dut goizetik arratsaldera ikastetxe barruan, eta, handik aterata, etxeko lanak egiten, klase partikularretara joaten eta musika ikasten (gustukoa omen du), jolasteko ia denborarik hartu gabe.

Gogoratu naiz iazko konfinamendu garaian lankide batek ere komentatu zidala alabak ez zuela afaldu nahi izaten denborarik ez zeukalako etxeko lanak egunean-egunean entregatzeko. Umeak gaizki lo egiten zuela eta asko sufritu zutela, bai berak, baita etxekoek ere teleikasketa garai hartan.

Lagun baten iloba nerabeak ere antsietate atakea izan zuela jakin nuen uda aurretik. Ikasle bikaina, kirolari ona eta piano-jotzaile dotorea da neska, baina, egoerak gain egin zion nonbait ikasturte bukaera aldera.

Zer exijitzen ari gatzai umeei? Zer kentzen? Nolako

bizimodua eskaintzen diegu? Zergatik izan behar dute "onak" denean? Meritokraziaren iruzurra noiz finkatu da gure mundu ikuskeran? Zertarako hainbeste eskolaz kanpoko jarduera, teknifikazio eta hizkuntz trebetasun, bakean eta pozik bizitzen asmatu behar ez badute? Ez al diegu gehiagi eskatzen? Kalea eta denbora lapurtu al diegu? Jolas librea, sormena eta askatasuna noiz desagertu dira gure bizitzetatik? Etorkizuneko langile otzan eta produktiboak prestatzen ari al gara? Nolako pertsonak hezten ari gara? Nolako pertsonak gara hori gertatzen uzten dugunak?

Energiei buruzko hitzaldi batean jakin berri dut Hego Euskal Herrian bizi garen bezala bizi ahal izateko, hau da, gure kontsumo maila

bermatzeko, gurea bezalako 2,65 planeta beharko genituzkeela hornitzeko urtero. Hori entzun dudanean, pentsatu dut beharbada geure buruei ere halaxe eskatzen diegula, %100aren bikoitza. Eta, sarritan, haurrei ere direna baino 2,65 aldiz gehiago exijitzen diegula, ahal dutena baino 2,65 aldiz gehiago; hori ezinezkoa dela jakin badakigun arren, Lur planeta bakarra delako eta gure bizitza ere bakarra eta mugatua delako. Baina isilik onartzen dugu guztia, ez gara kexatzen eta hurkoa bezain egokia eta arrakastatsua izaten saiatzen gara.

Eta zalantzarik balego, musukoa jarri diegu umeei txikitatik ikas dezaten isilik egoten eta agindutakoa betetzen. ■■■

EDUKIEN SORKUNTZA

• EDUKIEN SORKUNTZA EUSKARAZ ETA
GAZTELANIAZ, HAINBAT EUSKARRITARAKO.

- COPYWRITING DIGITALA.
- EDUKIEN MARKETINA.
- STORYTELLING-AK.

GUKA   ZERBITZUAK

Normaltasuna

MIREN ALBERDI

Ikasturtea hasi berri dugu euskaltegian. Garai batean, pandemia aurretik, ikasturteko lehen irteera Elosuko perira egin ohi genuen. Ikasleek elkar ezagutu, euskara praktikatu eta euskal mundua ezagutzeko aukera aparta izaten zen. Badira, ordea, bi urte peririk egiten ez dela. Pena da. Elosuko peririk ez, baina badirudi sanandresak ospatzeko aukera izango dugula. Normaltasunetik gero eta hurbilago gaudela ematen du. Ez dakit euskararen kasua ere ba ote den. San Andres egunaz ari garela, gure herriko zahar asko aterako dira egun kale-buelta bat egitera, taloa jatera edo herri kirolak ikustera eta asko gurpildun aulkian aterako dira. Aulki horiek bultzatzen, gero eta gehiago, erdal hitzunak aritzen dira. Izan ere, gure zaharrak zaintzen lan egiten duten gehienak kanpotarrak dira. Ez dakit hau irakurtzen ari denari, baina neuri pena handia ematen dit azkoitiar aitona-amonek gaztelaniaz hitz egin behar dutela ikusteak. Zaintzaile hauetako batzuk etorri izan dira euskaltegira; gehienek matrikula ordaintzeko zailtasunak dituzte, ordea. Udalak dirulaguntzak ematen baditu ere, ikasleak ikasturte hasieran matrikula osorik ordaindu behar du, eta askok ez dute horretarako aukerarik izaten. Ondo logoke dirulaguntza sisteman

aldaketak egitea guztiek euskara ikasteko aukera izan dezaten. Beren onerako ez ezik, azkoitiar guztion onerako izango litzateke.

Kontzertuak ere normaltze bidean daudela dirudi. Azkoitiko Bulego taldea, bat aipatzearren, kontzertuak ematen ari da, eta poztan nau sarrera guztiak saltzen dituztela jakiteak, horrek esan nahi baitu gure gazteek musika euskaraz ere kontsumitzen dutela, eta, bestalde, erreferente euskaldunak dituztela. Talde honen abesti batek dio: "Bueltan da barruan dugun pasiougarra". Izan ote daiteke euskara barruan dugun pasiougarra? Beste abesti batean gure herriko taldeak hala dio: "Pizten ari da gaua, pizten ari da sua...". Euskara ote da pizten ari den su hori? Hala bedi. Ildo horretatik, Pello Reparazek esana da euskaraz abesteko hautua egin zuela nafarra delako, euskalduna, eta euskarari esker dagoela dagoen lekuan.

Kontrako aldean leudeke, hainbatentzat, Chillmafia iruindarrak, "euskañolez" hitz egin eta abesten baitute. Beraien esanetan, ordea, euskarara eta euskal kulturara hurbildu dituzte Iruñeko gazte asko. Testuingurua kontuan izatea garrantzitsua da beti, ezin konpara daitezkeelako, esaterako, Azkoitia eta Iruñeko errealitateak. Euskararik eza hobia al litzateke? ■

Bertsoa paperean

Gaia: Helduen zaintza.
Bertsolaria: Xabi Aldalur.
Doinua: *Zuek horrela ikusi eta*.

Zahartzen doazen pertsonen zaintza ez al da kontu zaharra
Besteen menpe bizitze hori delako triste samarra
Denbora ez da gauzetan soilik igarotzen den bakarra
moteltzen baita azkarra belaunak eta kaskarra
arina zena baldarra
Nahiz ta batzutan izan daitekeen beti ez da hain earra
Garai batean zaindu zinduna orain zuk zaindu beharra (bis)

Egunak joan eta etorri badira kezka ugari
Haien gainean dabilen harek nekea ohi du nabari
Egun luzeak izaten dira hamabostetik hamabi beti gertu bezain adi euren denbora opari
eskerrik asko bat sari
Behar adina garrantziarik ez zaio ematen lanari
Nere esker ona ta gorespene laguntzen bizi denari (bis)

Sansinenea Industrialdea, B2 · Zestoa

943-44 30 01

gipuzkoa@renovalan.com

www.renovalan.com

RENOVALAN

- Birgaitze energetikoak • Irisgarritasuna - Igogailuak • ITE konponketak
- Arriskuak kentzea • Urbanizazioak • Estalkiak • Diru laguntzen kudeaketa

BIYONA

BARNE DISEINUA ETA ERREFORMAK | INTERIORISMO Y REFORMAS

etxea sukaldea
bainugela ...
leihoak
etxeko altzariak

eraberritzekotan?

Bisita gaitzazu

San Juan Auzoa, 16 · AZKOITIA · ☎ 943-85 21 10 · www.biyona.net

**MILAR
LARRAMENDI**

Etzetresna elektrikoak

dyson v8
animal

XURGAGAILUA

Lehen 399 €

Orain 349 €

dyson ETXEAK DITU MERKATUKO
XURGATZAILE ONENAK,
eta **MILAR LARRAMENDI**
BAKARRIK AURKITUKO DITUZU

Julio Urkixo, 16 • AZKOITIA • 943-85 18 97 • www.milar.eus

TK

KOPISTEGIA

Inazio Iriarte, 1 • 20720 **AZKOITIA** • (Gipuzkoa)

Tel.: 943-85 20 52 • Faxe: 943-85 20 91

j.artetxe@fkkopistegia.es